

Monitoring odgovora pravosuđa na korupciju u BiH

Pilot-izvještaj

Monitoring odgovora pravosuđa na korupciju u BiH

Pilot-izvještaj

Naslov:

Monitoring odgovora pravosuđa na korupciju u BiH: pilot-izvještaj

Istraživački tim:

Dalida Burzić, Božidarka Dodik, Edin Hodžić, Selma Korlat, Amila Kurtović, Amra Mehmedić i Ermin Sarajlija

Izdavač:

Analitika – Centar za društvena istraživanja

Godina: 2017.

Adresa izdavača:

Hamdije Kreševljakovića 50, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

info@analitika.ba

www.analitika.ba

Lektura:

Amela Šehović

Korektura:

Mirela Rožajac-Zulčić

Dizajn publikacije:

Branka Ilić

DTP:

Jasmin Leventić

Štampa:

Blicdruk d.o.o., Sarajevo

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

343.352:34.038(497.6)(047)

MONITORING odgovora pravosuđa na korupciju u BiH : pilot-izvještaj
/ [istraživački tim Dalida Burzić ... [et al.]. - Sarajevo : Analitika - Centar
za društvena istraživanja, 2017. - 54 str. : graf. prikazi ; 30 cm

O istraživačkom timu: str. 53-54. - Bibliografija: str. 50-52 i uz tekst.

ISBN 978-9926-425-08-1

1. Burzić, Dalida

COBISS.BH-ID 24426758

Napomena: Stavovi i mišljenja izneseni u ovoj publikaciji isključivo su stavovi i mišljenja autora i ne odražavaju stavove i mišljenja institucija u kojima rade.

Ova publikacija objavljena je u okviru projekta “Integritet kroz pravdu: neovisni monitoring civilnog društva i procjena pravosudnog odgovora na korupciju”, koji zajednički implementiraju Centar za društvena istraživanja “Analitika” i Balkanska istraživačka regionalna mreža (BIRN).

Ova publikacija nastala je uz pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Centra za društvena istraživanja “Analitika” i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

1.	UVOD	6
2.	PREGLED DOSTUPNIH IZVJEŠTAJA O RADU PRAVOSUĐA NA PREDMETIMA KORUPCIJE U BIH – FOKUS I KLJUČNI NALAZI	9
3.	MOGUĆI PRISTUPI EVALUACIJI RADA PRAVOSUĐA: KLJUČNE METODOLOŠKE NAPOMENE	11
4.	METODOLOŠKI OKVIR ZA PROCJENU ODGOVORA PRAVOSUĐA BIH NA KORUPCIJU	13
5.	DOSTUPNOST PODATAKA – PROAKTIVNA TRANSPARENTNOST I NAŠA ISKUSTVA SA ZAHTJEVIMA ZA PRISTUP INFORMACIJAMA	17
6.	PREGLED ADMINISTRATIVNIH PODATAKA O PROCESUIRANJU KORUPTIVNIH KRIVIČNIH DJELA ZA 2015. GODINU	22
7.	REZULTATI ANALIZE PRAVOSUDNIH AKATA	27
8.	ZAKLJUČAK	39
	ANEKS I – RADNA VERZIJA METODOLOGIJE ZA PROCJENU ODGOVORA PRAVOSUĐA NA KORUPCIJU U BIH	41
	ANEKS II – UPITNIK ZA ANALIZU KVALITETA SUDSKIH I TUŽILAČKIH AKATA	43
9.	BIBLIOGRAFIJA	50
	O ISTRAŽIVAČKOM TIMU	53

1.

Uvod

Uprkos postojanju normativnog i institucionalnog okvira za suzbijanje korupcije, istraživanja su pokazala da u posljednjih dvadeset godina ona ostaje sveprisutna pojava u bosanskohercegovačkom društvu. Rezultati Indeksa percepcije korupcije (CPI) Transparency Internationala, koji mjeri percipirani nivo korupcije u javnom sektoru u zemljama širom svijeta, u kontekstu Bosne i Hercegovine (BiH) kontinuirano su nezadovoljavajući. Prema podacima za 2016. godinu, BiH se, od ukupno 176 država obuhvaćenih istraživanjem, nalazi na 83. mjestu.¹ Prostor za optimizam ne nude ni nalazi Globalnog barometra korupcije Transparency Internationala za 2016. godinu, prema kojem 82% građana BiH rad vlasti u borbi protiv korupcije ocjenjuje negativno, svrstavajući zemlju među četiri najgore ocijenjene države u ovoj kategoriji, zajedno sa Ukrajinom, Moldavijom i Španijom.²

Ovakva statistika ne ide u prilog zahtjevima za integraciju BiH u Evropsku uniju, posebno imajući u vidu proširenje strukturiranog dijaloga o pravosuđu i na oblast korupcije, a koji uključuju usklađivanje antikoruptivnih zakonskih akata sa međunarodnim dokumentima u ovoj oblasti, te jačanje institucija koje imaju ulogu i ovlaštenja u borbi protiv korupcije.³ U tom smislu, posebno je značajna uloga pravosuđa, koje ima zadatak da, pored ostalog, vrši nadzor nad zakonitim djelovanjem svih drugih javnih institucija. Iz tog su razloga brojne inicijative domaćih aktera i međunarodnih donatora u prethodnoj deceniji bile usmjerene na pružanje podrške pravosudnim institucijama u postupanju povodom najkompleksnijih oblika kriminala, uključujući i predmete korupcije. Uprkos tome, nalazi iz posljednja tri izvještaja Evropske komisije o napretku Bosne i Hercegovine na putu eurointegracija ukazuju na to da je politička volja za borbu protiv korupcije i dalje nedostatna i uglavnom deklarativna. U tim izvještajima se također navodi da je ukupni nivo efikasnih istraga, krivičnih gonjenja i osuđujućih

¹ Prema Indeksu percepcije korupcije Transparency Internationala za 2015. godinu, BiH se nalazila na 76. mjestu sa ocjenom 38. Godine 2014. ocjena za BiH je bila 39, sa 80. mjestom na ljestvici, a 2013. je bila rangirana na 72. mjestu, sa ocjenom 42 od 100.

² Vidjeti Transparency International BiH, "Globalni barometar korupcije: BiH među najlošije ocijenjenim u Evropi i Centralnoj Aziji", 16. 11. 2016.

³ Vidjeti "Stabilisation and Association Agreement between the European Communities and Their Member States, of the One Part, and Bosnia and Herzegovina, of the Other Part", *Official Journal of the European Union* L 164, 30. 6. 2015.

presuda za koruptivna krivična djela kontinuirano nizak, uz kaznenu politiku koja ne djeluje odvraćajuće na počinioce tih djela.⁴

Procesuiranje predmeta korupcije smatra se efikasnim ukoliko ih pravosudni sistem rješava na profesionalan i nezavisan način, bez nerazumnih odlaganja i zaostataka.⁵ Takvo postupanje i reagiranje pravosuđa u predmetima korupcije nužno je za ostvarivanje prava na pravično suđenje, ali je i preduslov za povjerenje građana u vladavinu prava i pravosudne institucije. No, to je istovremeno i dosta kompleksan zadatak. U Antikorupcijskom izvještaju Evropske unije navodi se da nedostatak kapaciteta, ali i odlučnosti pravosuđa u procesuiranju predmeta korupcije dovodi do pretjerano dugih postupaka, što u konačnici može rezultirati i zastarom tih predmeta. Osim toga, identificiran je i problem praktične primjene proceduralnih pravila na način koji može dovesti do značajnih odlaganja, koja su u nekim slučajevima usmjerena i na izbjegavanje okončanja sudskih postupaka.⁶

Efikasnost i kvalitet rada pravosuđa u postupanju povodom koruptivnih krivičnih predmeta u BiH je teško ocjenjivati, kada se uzme u obzir nedostatak pouzdanih, sveobuhvatnih i dostupnih podataka, te sistematične procjene kvalitativnog aspekta odgovora pravosuđa na korupciju. Godišnji izvještaji o radu Visokog sudskog i tužilačkog vijeća (VSTV), koji su dostupni javnosti, nude uvid u broj podignutih optužnica u predmetima korupcije, dok drugi bitni podaci, kao što su npr. broj pokrenutih istraga, potvrđenih optužnica ili pravosnažnih presuda u predmetima korupcije izostaju.⁷ Iako je tim podacima moguće pristupiti formalnim putem, po osnovu važećih zakona o slobodi pristupa informacijama, takav je pristup nedostatan za procjenu efikasnosti institucija u procesuiranju korupcije. Osim toga, formalni proces pristupa informacijama nerijetko je dugotrajan, što dodatno komplicira činjenica da VSTV u pravilu ne prikuplja niti sortira podatke koji se odnose specifično na procesuiranje korupcije pred pravosudnim institucijama u BiH.

Ovaj izvještaj nastao je upravo iz potrebe da se praznina u pogledu dostupnih pouzdanih podataka u ovoj oblasti popuni. Temeljni cilj izvještaja jest na sistematičan i metodološki rigorozan način utvrditi *kvalitet* odgovora pravosuđa na korupciju u BiH. Izvještaj se zasniva na rezultatima istraživanja provedenog

⁴ European Union: European Commission, Commission Staff Working Document: Bosnia and Herzegovina 2014 Progress Report, SWD (2014) 305 (Brussels: European Commission, 8. 10. 2014). European Union: European Commission, Commission Staff Working Document: Bosnia and Herzegovina 2015 Progress Report, November 2015, SWD (2015) 214 (Brussels: European Commission, 10. 11. 2015). European Union: European Commission, *Commission Staff Working Document: Bosnia and Herzegovina 2016 Progress Report*, November 2016, SWD (2016) 365 (Brussels: European Commission, 9. 11. 2016).

⁵ Marie Chêne, "U4 Expert Answer: Indicators of Judicial Efficiency in Corruption Cases", Transparency International, 2008, str. 1.

⁶ European Union: European Commission, Report from the Commission to the Council and the European Parliament: EU Anticorruption Report, COM (2014) 38 (Brussels: European Commission, 3. 2. 2014), str. 16.

⁷ Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, Godišnji izvještaj za 2015. godinu (Sarajevo: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, 2016).

tokom 2016. i 2017. godine, u kojem su učestvovali predstavnici pravosudne zajednice u BiH, te nezavisni eksperti u oblasti korupcije, a čiji je osnovni cilj bio evaluirati rad pravosuđa na svim nivoima u BiH u postupanju povodom predmeta korupcije. Pored upotrebe kvantitativnih podataka o procesuiranju korupcije u BiH iz zvaničnih izvora (VSTVBiH), ovaj izvještaj prvi put nudi komplementaran uvid u sudsku praksu iz oblasti koruptivnih krivičnih djela. Analizom sadržaja optužnica i pravosnažnih presuda u odabranim predmetima korupcije, ovaj dokument omogućava dublje i sistematičnije razumijevanje izazova s kojima se pravosudni sistem suočava u oblasti procesuiranja korupcije, a posebno u odnosu na vlastite kapacitete da se nosi s tom kompleksnom problematikom. Konačno, izvještaj nudi novi, sveobuhvatni metodološki pristup za procjenu kvaliteta odgovora pravosuđa na korupciju, koji nadograđuje postojeće istraživačke napore u ovoj oblasti u BiH i drugim zemljama. Ovaj dokument ujedno predstavlja i prvi pilot-izvještaj, kao svojevrsni uvod u planiranu seriju redovnih godišnjih izvještaja o ovoj tematici. U tom smislu, ovaj izvještaj treba shvatiti kao važan, ali ne i posljednji korak u razvoju metodologije i u sistematiziranju podataka relevantnih za razumijevanje i ocjenu odgovora pravosuđa u BiH na korupciju, te će i metodologija i prezentacija nalaza svakako postati sofisticiranija u narednim godinama.

U nastavku izvještaja najprije slijede opća razmatranja o rijetkim dostupnim istraživanjima i metodologijama koje se bave odgovorom pravosuđa na korupciju u BiH. Nakon toga se predstavlja problematika transparentnosti pravosuđa u ovoj oblasti, s posebnim fokusom na dostupnost informacija o postupcima za koruptivna krivična djela. U četvrtom poglavlju predstavljeni su rezultati statističke obrade podataka o procesuiranju korupcije u BiH u 2015. godini, nakon čega su prezentirani i rezultati analize konkretnih pravosudnih akata. Na kraju, zaključna razmatranja sumiraju ambiciju i ograničenja ovog istraživanja, kao i njegove ključne nalaze, te upućuju na daljnja istraživanja i analize koje je u ovoj oblasti neophodno provesti kako bi se bolje sagledao rad pravosuđa u BiH u domenu borbe protiv korupcije.

2.

Pregled dostupnih izvještaja o radu pravosuđa na predmetima korupcije u BiH – fokus i ključni nalazi

Uprkos velikom značaju osiguravanja kvalitetnog doprinosa pravosuđa u borbi protiv korupcije, istraživanja i izvještaja koji se bave problematikom procesuiranja koruptivnih krivičnih djela u BiH nema mnogo. Već duži niz godina Transparency International (TI) BiH objavljuje izvještaje o monitoringu procesuiranja korupcije, u kojima je predstavljena statistika VSTV-a o efikasnosti rada pravosudnih institucija u BiH. U posljednjem takvom izvještaju za 2014. godinu, Transparency International ukazao je na poboljšanje rezultata u procesuiranju korupcije u svim fazama krivičnog postupka, od otkrivanja do sankcioniranja počinitelja koruptivnih krivičnih djela, u odnosu na 2013. godinu, kada je zabilježen drastičan pad u efikasnosti sudova i tužilaštava na svim nivoima u BiH u ovoj oblasti. Ipak, u izvještaju se naglašava da pomaka u efikasnosti procesuiranja koruptivnih krivičnih djela zapravo nema kada se uzme u obzir statistika iz 2012. i 2011. godine.⁸

TiBiH je u istom izvještaju prezentirao i rezultate statističke analize pravosnažnih sudskih presuda za koruptivna krivična djela na šest sudskih instanci u BiH u intervalu od 2009. do 2014. godine. Predmet analize bila je deskriptivna statistika presuda, kao npr. procent zastupljenosti pojedinih krivičnih djela, svojstva optuženih osoba, izvor saznanja za krivična djela korupcije, kaznena politika i dr. U analizi se zaključuje da je broj oslobođajućih presuda za koruptivna krivična djela veći nego što je to slučaj sa općim kriminalitetom. Rezultati analize ne ulijevaju optimizam ni kada je riječ o izvoru saznanja za koruptivna ponašanja, uz konstataciju da je otkrivanje koruptivnih krivičnih djela uglavnom reaktivno, odnosno vezano za formalnu prijavu oštećenih osoba⁹, dok je za tek 22% tih djela izvor saznanja operativni rad policijskih organa. Transparency International kaznenu politiku u ovoj oblasti ocjenjuje blagom i neadekvatnom, imajući u vidu da je 19,5% osoba protiv kojih se vodio postupak za krivična djela korupcije kažnjeno uslovnom osudom, te da su izrečene sankcije u 6,55% analiziranih pravosnažnih

⁸ Vidjeti Transparency International BiH, "Monitoring procesuiranja korupcije pred sudovima u tužilaštvima u Bosni i Hercegovini", Transparency International BiH, 2015.

⁹ U 59% slučajeva.

presuda bile ispod zakonom propisanog minimuma. Pored toga, u predmetima u kojima su počinioci sankcionirani kaznom zatvora, 53% takvih sankcija bilo je ispod zakonom propisanog minimuma.

Izvještaj Komiteta pravika za ljudska prava (YUCOM) sadrži uporednu analizu pravnog okvira za procesuiranje korupcije u BiH, Hrvatskoj i Srbiji, kao i pregled strateških okvira i procesa monitoringa suđenja u predmetima sa elementima korupcije tokom 2014. godine u istim zemljama. U kontekstu BiH, utvrđeno je da je proces pribavljanja neophodnih informacija o predmetima u kojima je vršen fokusirani monitoring skup, što ozbiljnija istraživanja koja koriste takvu metodologiju čini neizvodivim bez donatorske podrške. Osim toga, u izvještaju se naglašava i odbijanje postupajućih tužilaštava da dostave optužnice za konkretne predmete koji su ušli u uzorak monitoringa. Sa druge strane, iskustvo ovog fokusiranog monitoringa također je pokazalo da nadležni sudovi na adekvatan način primjenjuju standarde fer i poštenog suđenja.¹⁰

¹⁰ Vidjeti više u: Komitet pravika za ljudska prava (YUCOM), *Jačanje pravosuđa u borbi protiv korupcije* (Beograd: YUCOM, 2014), str. 65–68.

3.

Mogući pristupi evaluaciji rada pravosuđa: ključne metodološke napomene

Metodi i kriteriji na osnovu kojih se pravosudne institucije i njihov učinak mogu evaluirati različiti su. Najčešće zastupljen pristup je evaluiranje rada pravosuđa na osnovu unaprijed postavljenih indikatora efikasnosti i produktivnosti, upotrebom statistike koja se odnosi na broj procesuiranih slučajeva, tzv. “stopu čišćenja predmeta” (odnos između novih i riješenih predmeta u određenom periodu), trajanje postupka i druge kvantitativne podatke. Ovaj metod evaluiranja dosta je jednostavan i objektivan imajući u vidu njegovu pretežno kvantitativnu prirodu. Ipak, ograničenog je dometa jer ne uključuje sagledavanje kvaliteta postupanja pravosudnih institucija. U cilju popunjavanja te praznine, u pojedinim su državama razvijene metodologije za evaluiranje kvaliteta pravosudnog sistema, s fokusom na indikatore kvaliteta odluka pravosudnih institucija i/ili indikatore kvaliteta usluga koje one pružaju, a koje se tiču pristupa pravdi, transparentnosti, tretmana stranaka u postupku, ekspeditivnosti postupka, te povjerenja javnosti u postupak.¹¹

U tom kontekstu, kao osnovne smjernice pri izradi metodološkog pristupa u ovom istraživanju poslužile su nam dostupne međunarodne, ali i domaće metodologije. Tako su, npr., u Finskoj, u sklopu Quality projekta, čija je svrha unapređenje ukupnog kvaliteta rada sudova u građanskim i krivičnim predmetima, razvijena mjerila kvaliteta sudskog sistema. Ta mjerila obuhvataju šest aspekata, odnosno faktora koji utječu na kvalitet rada sudova, i to: a) postupak, b) odluka, c) tretman stranaka i javnosti, d) ekspeditivnost postupka, e) kompetentnost i profesionalne vještine nosilaca pravosudnih funkcija i f) organizacija i upravljanje postupkom.¹² Osim toga, konsultiran je i EU Justice Scoreboard, informativni instrument čija je svrha pomoći Evropskoj uniji (EU) i njenim članicama u

¹¹ Vidjeti, npr., Antti Savela (ed.), *Evaluation of the Quality of Adjudication in Courts of Law: Principles and Proposed Quality Benchmarks, Quality Project of the Courts in the Jurisdiction of the Court of Appeal of Rovaniemi, Finland* (Rovaniemi: Rovaniemi Court of Appeal, 2006); *Quality of the Judicial System in the Netherlands: de Rechtspraak* (The Hague: Netherlands Council for the Judiciary, 2008); Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – The 2016 EU Justice Scoreboard (Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016).

¹² Vidjeti Savela, *Evaluation of the Quality of Adjudication in Courts of Law*.

postizanju višeg nivoa efikasnosti u području pravosuđa¹³. Kvalitet, nezavisnost i efikasnost pravosudnih sistema država članica EU istaknuti su kao ključni faktori efikasnosti pravosudnih sistema, a svaki od njih mjeri se nizom odabranih i relevantnih indikatora. Ipak, vrijedi naglasiti da spomenuta metodologija predviđa prikupljanje, obradu i objavljivanje podataka koji se odnose samo na građanske, privredne i upravne sudske predmete, izostavljajući krivične, pa je, s obzirom na fokus ovog istraživanja, imala ograničen značaj za naše potrebe. Sa druge strane, u BiH je, u okviru USAID-ovog projekta Measure BiH, izrađen Indeks efektivnosti pravosuđa u BiH (JEIBiH), koji se temelji na indikatorima za pet dimenzija, i to: efikasnost, kvalitet, odgovornost i transparentnost, resursi i nezavisnost. Pri tome se kombiniraju podaci iz tri različita izvora: statističkih podataka iz Sistema za automatsko upravljanje predmetima (CMS) VSTV-a BiH, anketnog istraživanja sa građanima i mišljenja profesionalne zajednice.

Važno je napomenuti da su sve konsultirane metodologije usmjerene na pravosuđe općenito ili na pojedine pravosudne institucije, naročito sudove. Naime, u vrijeme otpočinjanja ovog istraživačkog projekta nije bila dostupna strana, niti domaća metodologija koja nastoji ponuditi okvir za evaluaciju odgovora pravosuđa, konkretno, na korupciju. Kao što je već i navedeno, posebna novina ovog istraživanja u odnosu na postojeća svakako je metodološki fokus na kvalitativni aspekt odgovora pravosudnih institucija na korupciju, imajući u vidu analize sadržaja optužnica i presuda iz našeg uzorka. Zbog toga se nadamo da će naš metodološki okvir biti korisno polazište budućim istraživanjima koja se u BiH, ali i šire, budu u najvećoj mjeri bavila ocjenjivanjem rada pravosuđa u procesuiranju korupcije prema objektivnim kriterijima.

¹³ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – The 2016 EU Justice Scoreboard.

4.

Metodološki okvir za procjenu odgovora pravosuđa BiH na korupciju

Metodologija koju smo razvili stavlja naglasak na *ukupni kvalitet* odgovora pravosuđa na korupciju, koji u pilot-fazi obuhvata tri kategorije, i to: a) generalnu statistiku, b) kvantitativne pokazatelje rada pravosuđa u domenu koruptivnih krivičnih djela i c) kvalitet sadržaja sudskih i tužilačkih akata u domenu koruptivnih krivičnih djela.

Tabela 1. Opis kategorija

KATEGORIJE	OPIS	IZVOR
1. Generalna statistika	Numerički pokazatelji obima posla pravosuđa u domenu koruptivnih krivičnih djela	VSTV
2. Kvantitativni pokazatelji rada pravosuđa u domenu koruptivnih krivičnih djela	Odnos između pojedinih bitnih kategorija i bitnih aspekata rada tužilaštava i sudova u domenu koruptivnih krivičnih djela	VSTV
3. Kvalitet sadržaja sudskih i tužilačkih akata	Analiza kvaliteta vršena je na uzorku od 50 pravosnažno okončanih predmeta korupcije u BiH, a na osnovu upitnika koji se nalazi u Aneksu 2 ovog izvještaja.	Slučajni uzorak od 50 optužnica i pravosnažnih presuda

Preostale kategorije predviđene našom sveobuhvatnom metodologijom – postupak, transparentnost, te nezavisnost i integritet – podrazumijevaju nešto drugačiji i zahtjevniji pristup, koji nismo mogli primijeniti u prvoj godini implementacije projekta. No, u narednim izvještajima, odnosno u narednim godinama, istraživanjem će biti obuhvaćeno svih šest kategorija ove metodologije. U svrhu izrade indeksa, koji će nam, nadamo se, poslužiti kao okvir da pratimo trendove u pravosuđu u ovoj oblasti iz godine u godinu, svi indikatori bit će svedeni na isti sistem izvještavanja radi njihove uporedivosti. Osim toga, bit će izvršeno ponderiranje, odnosno pridavanje odgovarajuće težine kategorijama i indikatorima, a u skladu sa njihovom važnosti za kvalitet odgovora pravosuđa na

korupciju. U konačnici, pristupit će se postupku agregacije, odnosno iskazivanju jedinstvenog indeksa odgovora pravosuđa na korupciju u BiH.

Važno je istaći i to da se ova metodologija uglavnom ne bavi krivičnopравnim okvirom u BiH kao takvim, odnosno njegovim kvalitetom i usklađenošću sa međunarodnim standardima i najboljim komparativnim praksama. Zanima nas prvenstveno u kojoj mjeri i na koji način pravosuđe, u postojećem pravnom okviru, ispunjava svoju temeljnu funkciju u domenu procesuiranja korupcije. Pritom, i to je važno naglasiti, u definiranju kategorija i indikatora svjesno smo usvojili aspiracijski pristup: gdje god smo mogli identificirati relevantni međunarodni standard koji nije eksplicitno predviđen (ali ni zabranjen) aktuelnim pravim okvirom u BiH, dali smo prednost tom standardu.

Konačnoj verziji ovog metodološkog dokumenta prethodilo je iscrpno istraživanje postojećih, prethodno navedenih stranih ali i domaćih metodologija za evaluiranje rada pravosuđa, uz stalne konsultacije s članovima pravosudne zajednice u BiH, ali i nezavisnim ekspertima. Valjanost konačne verzije metodologije, kao posljednji korak u njejoj izradi, na jednodnevnoj radionici verificirali su odgovarajući predstavnici nosilaca pravosudnih funkcija u BiH i drugi pravni eksperti, uključujući i članove akademske zajednice.

Posebna je vrijednost ove metodologije i našeg istraživačkog pristupa analiza dimenzije kvaliteta rada pravosuđa u domenu koruptivnih krivičnih djela na uzorku od 50 pravosnažno okončanih predmeta, odnosno optužnica i presuda. Kako bi svaki predmet korupcije u BiH iz 2015. godine dobio jednaku šansu za odabir, uzorkovanje optužnica i presuda izvršeno je metodom randomizacije¹⁴, a na osnovu spiska pravosnažno okončanih predmeta koji se tiču koruptivnih krivičnih djela iz 2015. godine, koji nam je dostavio VSTVBiH. Pravosnažno okončani predmeti odabrani su zbog toga što daju kompletniju sliku i omogućavaju bolji uvid u funkcioniranje cjeline pravosudnog sistema u ovom domenu, ali i zbog toga što bi, na osnovu konsultacija sa akterima u ovoj oblasti, pristup dokumentima i informacijama o postupcima koji još uvijek traju bio izuzetno otežan, ako ne i nemoguć.¹⁵ Prilikom odabira predmeta, odnosno akata za analizu uzeli smo u obzir procentualnu zastupljenost pravosnažnih presuda za koruptivna krivična djela pred Sudom BiH, u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH. Nakon toga se pristupilo slanju zahtjeva tužilaštvima i sudovima za pristup slučajno odabranim optužnicama i presudama, a na osnovu važećih zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH.

Paralelno je angažiran tim od troje pravnih eksperata (jedan sudija, jedan tužilac i jedan nezavisni pravni ekspert), koji su nezavisno procjenjivali i komentirali prethodno definirane indikatore kvaliteta sudskih i tužilačkih akata (koji su

¹⁴ Za detaljnije informacije o metodi randomizacije u društvenim naukama vidjeti Goran Milas, *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima* (Jastrebarsko: Naklada Slap, 2005).

¹⁵ Vidjeti Smjernice VSTV-a za objavljivanje tužilačkih i sudskih odluka na službenim web-stranicama (Sarajevo: februar 2014), koje preporučuju proaktivno objavljivanje na internetu, ali samo pravosnažnih presuda i potvrđenih optužnica.

dostupni u Poglavlju 5. i Aneksu 2 ovog izvještaja). Za potrebe procjene kvaliteta optužnica i presuda iz uzorka razvijen je istraživački instrument – upitnik, koji se na početku sastojao od šire okvirne liste indikatora. Prilikom izrade upitnika kao polazište primarno su korišteni relevantni međunarodni standardi (mišljenja Savjetodavnog vijeća evropskih sudija o pravosuđu i društvu, te o kvalitetu sudskih odluka¹⁶), te pojedini dijelovi dostupnih metodologija koje su obuhvatale i dimenziju kvaliteta sudskih, odnosno tužilačkih akata.¹⁷ U konsultacijama s pravnim ekspertima u ovoj oblasti, upitnik je preciznije definiran i prilagođen pravnom sistemu BiH, što je rezultiralo finalnom verzijom instrumenta. Indikatori kvaliteta optužnica i pravosnažnih presuda iz upitnika ocjenjivani su na skali od 1 do 5, gdje je 1 značilo “Uopće se ne slažem”, a 5 “Potpuno se slažem”. Osim takve ocjene, za svaki od indikatora bilo je neophodno pojašnjenje, odnosno obrazloženje svake ocjene. Kako bi se izbjegla nekonzistentnost u razumijevanju pitanja iz upitnika, kreiran je vodič koji je na detaljan način definirao značenje svakog pojedinog indikatora.

U konačnici je obavljena sveobuhvatna analiza svih odabranih akata. Da bi se osigurala pouzdanost dobijenih nalaza u segmentu kvaliteta sudskih i tužilačkih akata, nakon prikupljanja popunjenih upitnika, izvršeno je i usklađivanje interne konzistentnosti između eksperata. Na kraju tog procesa, usklađenost njihovih procjena iznosi 83,3%, što se smatra visokim stepenom pouzdanosti kada su u pitanju nezavisni procjenjivači.¹⁸ Proces analize optužnica i presuda iz istraživačkog uzorka na kraju je rezultirao kvantitativnim ocjenama na svakom pojedinačnom indikatoru iz kategorije 3 (Kvalitet sadržaja sudskih i tužilačkih akata), što je predmet Poglavlja 5. ovog izvještaja. Pored toga, urađena je i analiza odgovora i obrazloženja eksperata, odnosno pojašnjenja svake pojedine ocjene za svaki pojedini indikator iste kategorije, o čemu će biti više riječi u istom poglavlju.

Paralelno s procesom analize optužnica i presuda koju su vršili eksperti, prikupljeni su administrativni podaci o procesuiranju koruptivnih krivičnih djela u 2015. godini. Autoritativni izvor za ovu vrstu podataka bio je Odjel za pravosudnu upravu VSTV-a, koji je nakon prijema zahtjeva za pristup administrativnim podacima ove podatke pripremio za potrebe istraživanja. Proces prikupljanja ovih podataka trajao je dva mjeseca. Imajući u vidu da VSTV ne prikuplja niti sistematizira podatke o procesuiranju korupcije po kategorijama predviđenim našom metodologijom, trajanje ovog procesa je razumljivo. Nakon dostavljanja

¹⁶ Savjetodavno vijeće evropskih sudija (CCJE), Mišljenje br. 7 (2005) Savjetodavnoga vijeća evropskih sudaca (CCJE) o “pravosuđu i društvu” upućeno Odboru ministara Vijeća Europe (Strasbourg: CCJE, 25. 11. 2005); Savjetodavno vijeće evropskih sudija (CCJE), Mišljenje br. 11 (2008) Savjetodavnoga vijeća evropskih sudaca (CCJE) o kvalitetu sudskih odluka upućeno Odboru ministara Vijeća Europe (Strasbourg: CCJE 18. 12. 2008).

¹⁷ Savela, *Evaluation of the Quality of Adjudication in Courts of Law*.

¹⁸ Domenic V. Cicchetti, “Guidelines, Criteria, and Rules of Thumb for Evaluating Normed and Standardized Assessment Instruments in Psychology”, *Psychological Assessment* 6, br. 4 (1994), str. 284–290.

traženih podataka, izvršene su statističke analize, te vizuelno predstavljanje rezultata po relevantnim kategorijama i indikatorima.

Sumarno, pilot-istraživanje koje je predstavljeno u ovom dokumentu obuhvata dvije dimenzije analize:

- a) kvantitativnu, na osnovu administrativnih podataka VSTV-a o procesuiranju koruptivnih krivičnih djela,
- b) kvalitativnu, koja podrazumijeva ocjene kvaliteta optužnica i presuda koje je davao tim eksperata, uz obrazloženje svake pojedine ocjene iz upitnika koje su popunjavali eksperti.

5.

Dostupnost podataka – proaktivna transparentnost i naša iskustva sa zahtjevima za pristup informacijama

Premda će problematika transparentnosti pravosuđa u kontekstu procesuiranja koruptivnih krivičnih djela biti adekvatno tretirana kao posebna i važna kategorija u našoj sveobuhvatnoj metodologiji (vidjeti Aneks 1 ovog izvještaja) koju ćemo primijeniti u narednom izvještaju, važno je i u ovom pilot-izvještaju ponuditi osvrt na neka ključna pitanja i na naša iskustva u komunikaciji s pravosudnim institucijama tokom ovog istraživanja. Transparentnost javnih institucija jedna je od temeljnih vrijednosti demokratskih društava, koja djeluje kao mehanizam kontrole rada vlasti i garancije učešća građana u javnom životu. Ovo u praksi podrazumijeva obavezu javnih institucija da građanima osim reaktivnog, omoguće i proaktivan pristup informacijama od javnog interesa. U kontekstu pravosudnog sistema, svrha transparentnosti je osigurati nadzor javnosti, u čijoj službi pravosuđe obavlja svoju djelatnost, nad radom pravosudnih institucija¹⁹, te omogućiti izgradnju povjerenja građana u njihovo funkcioniranje²⁰.

Jedno od osnovnih obilježja sudskih postupaka u krivičnim predmetima je upravo načelo javnosti, a razloge njegovog inkorporiranja u krivični postupak treba tražiti u garantnoj funkciji koju ostvaruje, osiguravajući pravilnost, nepristrasnost i objektivnost suđenja.²¹ Da bi se uopće moglo govoriti o transparentnosti pravosuđa u krivičnim predmetima, neophodno je javnosti omogućiti otvoren pristup informacijama o radu pravosudnih institucija.²² To se može postići na više načina: osiguranjem javnosti krivičnih postupaka, omogućavanjem prisustva glavnom pretresu i izricanju presude, dostavljanjem podataka i informacija o krivičnim predmetima po osnovu relevantnih zakona o slobodi pristupa

¹⁹ Peter A. Winn, "Online Court Record: Balancing Judicial Accountability and Privacy in an Age of Electronic Information", *Washington Law Review* 79, br. 1 (2004), str. 307; Law Commission, *Access to Court Records: Report 93* (Wellington: Law Commission, juni 2006), str. 39.

²⁰ Savjetodavno vijeće evropskih sudija (CCJE), Mišljenje br. 10 Savjetodavnoga vijeća evropskih sudaca (CCJE) o sudskom vijeću u službi društva upućeno Odboru ministara Vijeća Europe (Strasbourg: CCJE, 23. 11. 2007), t. 91.

²¹ Hajrija Sijerčić-Čolić, *Krivično procesno pravo, Knjiga I*, Treće izmijenjeno i dopunjeno izdanje. (Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2012), str. 140.

²² Law Commission, *Access to Court Records: Report 93*, str. 40.

informacijama, uključujući potvrđene optužnice i pravosnažne presude, ali i proaktivnim objavljivanjem informacija o radu pravosudnih institucija, kao i samih sudskih i tužilačkih akata.²³ Tako shvaćena transparentnost, naravno, od naročitog je značaja u predmetima od posebnog interesa za javnost, kakvi su svakako predmeti koji se tiču koruptivnih krivičnih djela. U tom smislu, domaći i strani izvještaji o funkcioniranju pravosuđa u BiH ukazuju na potrebu za unapređenjem transparentnog djelovanja pravosudnih institucija u BiH, u smislu njihove proaktivne, ali i reaktivne transparentnosti, koja obuhvata komunikaciju institucija sa javnošću i osobama koje dolaze u direktni kontakt sa sudovima i tužilaštvima.²⁴

Svi zakoni o krivičnom postupku u BiH propisuju da je glavni pretres javan, te da javnost može biti isključena s pretresa samo u iznimnim situacijama, kao što su postupci protiv maloljetnika,²⁵ dok je izricanje presude u krivičnom postupku uvijek javno.²⁶ Osim prisustva glavnom pretresu, javnost može doći u posjed informacija o konkretnim krivičnim postupcima i dostavljanjem informativnih sadržaja koje vrše pravosudne institucije, zatim objavom informacija o radu na web-stranicama pravosudnih institucija ili upućivanjem zahtjeva za pristup informacijama na osnovu zakona o slobodi pristupa informacijama koji važe na teritoriji BiH.

Kada je riječ o proaktivnoj transparentnosti u smislu objavljivanja sudskih akata, mišljenje Savjetodavnog vijeća evropskih sudija je da bi sudovi svoju sudsku praksu, ili barem najvažnije odluke, trebali objavljivati na svojim internetskim stranicama, i to besplatno, u lako pristupačnom formatu, te uz poštivanje odredbi o zaštiti ličnih podataka.²⁷ Javne institucije u BiH općenito, prema važećim zakonima o slobodi pristupa informacijama, nisu obavezne proaktivno objavljivati informacije od javnog interesa, što se smatra značajnim ograničenjem u ostvarivanju prava na informaciju u BiH.²⁸ Ipak, VSTV je, u cilju usklađivanja

²³ Ibid., str. 39–41.

²⁴ Visoko sudsko i tužilačko vijeće, Godišnji izvještaj za 2016. godinu (Sarajevo: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, 2017), str. 20; European Commission, Commission Staff Working Document: Bosnia and Herzegovina 2016 Progress Report, str. 15; USAID-ov projekt pravosuđa u BiH, *Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika od nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu* (Sarajevo, oktobar 2015), str. 75.

²⁵ “Zakon o krivičnom postupku BiH”, *Službeni glasnik BiH* 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09 i 72/13, čl. 234. i 235; “Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH”, *Službene novine FBiH* 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 i 59/14, čl. 249. i 250; “Zakon o krivičnom postupku RS-a”, *Službeni glasnik Republike Srpske* 53/12, čl. 242. i 243; “Zakon o krivičnom postupku BDBiH”, *Službeni glasnik BDBiH* 10/03, 48/04, 6/05, 14/07, 19/07, 21/07, 2/08, 17/09 i 9/13, čl. 234. i 235.

²⁶ “Zakon o krivičnom postupku BiH”, čl. 286; “Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH”, čl. 301; “Zakon o krivičnom postupku RS-a”, čl. 300; “Zakon o krivičnom postupku BDBiH”, čl. 286.

²⁷ Consultative Council of European Judges (CCJE), Opinion No. (2011)14 of the CCJE “Justice and information technologies (IT)” (Strasbourg: CCJE, 9. 11. 2011), t. 24.

²⁸ Nermina Voloder, *Proaktivna transparentnost u BiH: Od principa do prakse* (Sarajevo: Analitika – Centar za društvena istraživanja, 2016), str. 23.

prakse u BiH povodom proaktivnog objavljivanja sudskih i tužilačkih akata od strane sudova i tužilaštava, usvojio odgovarajuće smjernice, koje predviđaju objavljivanje potvrđenih optužnica i pravosnažnih presuda od interesa za javnost na web-stranicama pravosudnih institucija.²⁹

Uprkos određenim pomacima na planu regulative, praksa pravosudnih institucija u BiH u pogledu proaktivnog objavljivanja sudskih i tužilačkih akata ostala je neujednačena. Naime, pored tužilaštava na čijim web-stranicama zainteresirana javnost lako može doći do potvrđenih optužnica³⁰ ili informativnih sadržaja o njima³¹, postoje i ona koja nisu ažurna u njihovom objavljivanju³², te tužilaštva koja ih, uprkos predviđenom prostoru na web-stranici, uopće ne objavljuju³³.

Ovakav nesklad u praksi postoji i kod proaktivnog objavljivanja presuda od strane sudova u BiH. Dok, npr., Sud BiH na svojoj naslovnoj stranici jasno uočljivim prostorom predviđenim za pregled sudske prakse omogućava javnosti olakšan pristup presudama od šireg interesa³⁴, većina sudova na svojim web-stranicama ne objavljuje pravosnažne presude³⁵, a samo nekolicina njih na internetu objavljuje informativne sadržaje o presudama od interesa za javnost, i to u obliku saopćenja o predmetu.³⁶

Ako sudski i tužilački akti nisu već objavljeni na web-stranicama pravosudnih institucija, zainteresirane osobe imaju mogućnost podnošenja zahtjeva za pristup informacijama. U tom smislu vrijedi naglasiti da se u BiH primjenjuju tri zakona o slobodi pristupa informacijama (na državnom i entitetskom nivou vlasti), sa gotovo identičnim rješenjima³⁷, a koji se odnose na rad svih javnih organa, uključujući tužilaštva i sudove. Cilj ovih zakona je “ustanoviti da informacije pod kontrolom javnog organa predstavljaju javno dobro od vrijednosti i da javni

²⁹ Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, Smjernice za objavljivanje tužilačkih i sudskih odluka na službenim web stranicama (Sarajevo: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, februar 2014).

³⁰ Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo, Kantonalno tužilaštvo Zeničko-dobojskoga kantona, Okružno tužilaštvo Banja Luka, Okružno tužilaštvo u Istočnom Sarajevu, Tužilaštvo Brčko distrikta BiH.

³¹ Tužilaštvo BiH, Kantonalno tužilaštvo Srednjobosanskoga kantona, Kantonalno tužilaštvo Zapadnohercegovačkoga kantona, Okružno tužilaštvo u Bijeljini.

³² Kantonalno tužilaštvo Kantona 10, Kantonalno tužilaštvo Unsko-sanskoga kantona, Kantonalno tužilaštvo Posavskoga kantona, Okružno tužilaštvo u Doboju.

³³ Kantonalno tužilaštvo Tuzlanskoga kantona, Okružno tužilaštvo u Trebinju, a Kantonalno tužilaštvo Hercegovačko-neretvanskoga kantona objavljuje isključivo potvrđene optužnice za opći kriminalitet.

³⁴ Vidjeti stranicu Suda BiH: <http://www.sudbih.gov.ba/> (stranica posjećena 8. 9. 2017).

³⁵ Izuzetak u ovom smislu predstavlja Kantonalni sud u Zenici, koji objavljuje pravosnažne krivične presude na kraju svake godine, dostupno na: <https://ksud-zenica.pravosudje.ba/> (stranica posjećena 8. 9. 2017).

³⁶ Kantonalni sud u Bihaću, Okružni sud u Istočnom Sarajevu, Okružni sud u Trebinju.

³⁷ “Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini”, *Službeni glasnik BiH* 28/00, 45/06, 102/09, 62/11 i 100/13; “Zakon o slobodi pristupa informacijama u Federaciji Bosne i Hercegovine”, *Službene novine FBiH* 32/01; “Zakon o slobodi pristupa informacijama u Republici Srpskoj”, *Službeni glasnik RS-a* 20/01.

pristup ovim informacijama promovira veću transparentnost i odgovornost tih javnih organa, te da su ove informacije neophodne za demokratski proces³⁸. Zakoni također naglašavaju da “svako lice ima pravo pristupa ovim informacijama u najvećoj mogućoj mjeri u skladu sa javnim interesom, te da javni organi imaju odgovarajuću obavezu da objave informacije”.³⁹

S obzirom na to da je informacija u zakonima opisana kao “svaki materijal kojim se prenose činjenice, mišljenja, podaci ili bilo koji sadržaj, uključujući svaku kopiju ili njen dio, bez obzira na oblik ili karakteristike, kao i na to kada je sačinjena i kako je klasificirana”⁴⁰, iz ove definicije jasno proizlazi da se informacijom smatraju i sudski i tužilački akti. Postupak pristupa informacijama, u skladu sa zakonima, sastoji se iz pismenog podnošenja zahtjeva za pristup informacijama nadležnom organu⁴¹, te postupanja nadležnog organa nakon prijema zahtjeva.⁴² No, treba istaći da pravo na pristup informacijama nije apsolutno, te nadležni organ zainteresiranoj osobi može i uskratiti pristup traženim podacima ukoliko bi njihovim objavljivanjem mogla biti uzrokovana šteta po sigurnost države ili ugroženo pravo na zaštitu ličnih ili povjerljivih komercijalnih podataka.

Kada je u pitanju reaktivna transparentnost pravosudnih institucija u BiH, iskustvo podnošenja zahtjeva za pristup informacijama za potrebe ovog istraživanja pokazuje da tužilaštva i sudovi imaju pretežno usaglašen pristup prilikom razmatranja zahtjeva, tumačenja zakonskih odredbi, te ustupanja traženih informacija, odnosno potvrđenih optužnica i presuda. Pravosudne institucije iz uzorka korištenog za potrebe ovog istraživanja u najvećem broju slučajeva poštivale su zakonom predviđeni rok od 15 dana za dostavljanje odgovora na upućene zahtjeve za pristup informacijama⁴³, te ih i odobravale. Ipak, tokom komunikacije sa sudovima i tužilaštvima u ovom ciklusu istraživanja, zabilježen je problem interpretacije koncepta vlasništva pravosudnih institucija nad sudskim i tužilačkim aktima. Naime, u četiri slučaja sudovi su odbili uz pravosnažne presude dostaviti pripadajuće optužnice, smatrajući se nenadležnim organom⁴⁴. U jednom takvom slučaju, sam sud je zahtjev za pristup informacijama prosljedio

³⁸ “Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini”, čl. 1; “Zakon o slobodi pristupa informacijama u Federaciji Bosne i Hercegovine”, čl. 1; “Zakon o slobodi pristupa informacijama u Republici Srpskoj”, čl. 1.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ “Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini”, čl. 3 (1); “Zakon o slobodi pristupa informacijama u Federaciji Bosne i Hercegovine”, čl. 3 (1); “Zakon o slobodi pristupa informacijama u Republici Srpskoj”, čl. 3 (1).

⁴¹ “Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini”, čl. 11; “Zakon o slobodi pristupa informacijama u Federaciji Bosne i Hercegovine”, čl. 11; “Zakon o slobodi pristupa informacijama u Republici Srpskoj”, čl. 11.

⁴² “Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini”, čl. 14; “Zakon o slobodi pristupa informacijama u Federaciji Bosne i Hercegovine”, čl. 14; “Zakon o slobodi pristupa informacijama u Republici Srpskoj”, čl. 14.

⁴³ Izuzetke u ovom smislu predstavlja Osnovni sud u Doboju.

⁴⁴ Sud BiH, Kantonalni sud Sarajevo, Kantonalni sud u Bihaću, Općinski sud u Orašju.

postupajućem tužilaštvu, dok smo u ostalim slučajevima, sami kontaktirali nadležna tužilaštva.

Najveće razlike u pristupu pravosudnih institucija zapravo su se odnosile na način dostavljanja podataka. Iako je većina pravosudnih institucija preferirala brži, jednostavniji i ekonomičniji metod dostavljanja podataka putem elektronske pošte, određeni broj njih se odlučio za slanje dokumenata putem pošte ili dostavljanje predmeta putem faksa, a u dva slučaja je pristup aktima odobren samo u prostorijama suda.⁴⁵

Imajući u vidu važnost transparentnosti rada tužilaštava i sudova u demokratskim društvima, naše iskustvo pokazuje da se najveći problem u njenom ostvarivanju odnosi na proaktivnu transparentnost, čija bi dosljednija implementacija od strane sudova i tužilaštava u BiH, iako još uvijek neobavezna prema relevantnom zakonodavstvu, ali preporučena od VSTV-a, umnogome olakšala i provođenje ovakvih istraživanja i analiza. U isto vrijeme, objavljivanje potvrđenih optužnica i pravosnažnih presuda na web-stranicama pravosudnim institucijama uštedjelo bi vrijeme neophodno za procesuiranje formalnih zahtjeva za pristup informacijama. Sa druge strane, komunikacija s pravosudnim institucijama u smislu individualnih zahtjeva za pristup informacijama u najvećem broju slučajeva bila je na zadovoljavajućem nivou.

⁴⁵ Općinski sud u Širokom Brijegu i Općinski sud u Zavidovićima.

6.

Pregled administrativnih podataka o procesuiranju koruptivnih krivičnih djela za 2015. godinu

Podatke koji su predstavljeni u nastavku za potrebe ovog istraživanja osigurali su uposlenici Odjela za pravosudnu upravu VSTV-a. U dijelovima gdje je to bilo moguće, neki od predstavljenih podataka su upoređeni s podacima do kojih je došao Transparency International u izradi Izvještaja o monitoringu procesuiranja korupcije pred sudovima i tužilaštvima u BiH za 2014. godinu.

U tabeli 2 predstavljeni su statistički podaci koji govore o općoj količini posla pravosudnih institucija povodom procesuiranja koruptivnih krivičnih djela.

Kada se uzmu u obzir podaci iz Izvještaja o monitoringu procesuiranja korupcije pred sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini za 2014. godinu Transparency Internationala, prema kojima je u 2014. godini zabilježeno 979 pokrenutih istraga⁴⁶, primjetan je pad u broju istraga za koruptivna krivična djela od 53,32%⁴⁷.

Kada je u pitanju rješavanje predmeta korupcije pred tužilaštvima u BiH, prvi način je podizanje optužnice koju je tužilaštvo podiglo pred nadležnim sudom. Pored toga, prijave o počinjenom krivičnom djelu mogu biti riješene na dva načina: naredbom o provođenju istrage⁴⁸ i naredbom o neprovođenju istrage.⁴⁹ Broj naredbi o provođenju istrage ukazuje na broj zaprimljenih krivičnih prijava odgovarajućeg kvaliteta, dok broj naredbi o neprovođenju istrage daje sliku o prijavama koje usljed manjkavosti kvaliteta opterećuju resurse tužilaštava.⁵⁰ U 2015. godini doneseno je 459 naredbi o provođenju istrage za koruptivna krivična

⁴⁶ Transparency International BiH, "Monitoring procesuiranja korupcije pred sudovima u tužilaštvima u Bosni i Hercegovini".

⁴⁷ Prema podacima koje je dostavio Odjel za pravosudnu upravu VSTV-a, broj pokrenutih istraga za predmete korupcije u 2015. godini je 459.

⁴⁸ Prema članu 216 (1) Zakona o krivičnom postupku BiH, tužilac naređuje provođenje istrage ukoliko postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo.

⁴⁹ Prema članu 216 (3) Zakona o krivičnom postupku BiH (ZKPBiH), ako je iz prijave i pratećih spisa očigledno da prijavljeno djelo nije krivično djelo, ako ne postoje osnovi sumnje da je prijavljena osoba učinila krivično djelo, ako je nastupila zastarjelost ili je djelo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju krivično gonjenje, tužilac će donijeti naredbu da se istraga ne provede.

⁵⁰ Vidjeti Transparency International BiH, "Izvještaj o monitoringu procesuiranja korupcije pred sudovima u tužilaštvima u Bosni i Hercegovini 2015. i 2016."

djela, te 520 naredbi o neprovođenju istrage, dok je prema statistici VSTV-a 61 krivična prijava za korupciju riješena na drugi način⁵¹.

Tabela 2. Generalna statistika pravosudnih institucija u domenu koruptivnih krivičnih djela za 2015. godinu⁵²

GENERALNA STATISTIKA			
Broj istraga u predmetima korupcije			459
Broj riješenih predmeta	Broj predmeta riješenih na nivou tužilaštava	Broj podignutih optužnica	212
		Broj naredbi o neprovođenju istrage	520
		Broj naredbi o obustavi istrage	197
	Broj predmeta riješenih na nivou sudova	Broj pravosnažnih presuda	219 ⁵³
		Broj rješenja o obustavi postupka ⁵⁴	2
Prosječno trajanje postupka		u tužilaštvima	357 dana ⁵⁵
		u sudovima	255 dana ⁵⁶
Stopa "čišćenja" predmeta na nivou tužilaštava (broj riješenih predmeta tj. broj podignutih optužnica (212), naredbi o neprovođenju istrage (520), naredbi o obustavi istrage (197) u odnosu na broj novih predmeta (1132))			82,06%
Stopa "čišćenja" predmeta na nivou sudova (broj riješenih predmeta tj. broj pravosnažnih presuda (219) i rješenja o obustavi postupka (2) u odnosu na broj novih predmeta (212))			104,24%
Broj neriješenih predmeta u tužilaštvima na kraju godine		Broj istraga u radu na kraju godine	185 ⁵⁷
		Broj prijave u radu na kraju godine	812 ⁵⁸
Broj neriješenih predmeta u sudovima na kraju godine			241 ⁵⁹

⁵¹ Podatke je dostavio Odjel za pravosudnu upravu VSTV-a (e-mail komunikacija sa Odjelom za pravosudnu upravu VSTV-a), 14. 4. 2017.

⁵² Podatke je dostavio Odjel za pravosudnu upravu VSTV-a (e-mail komunikacija sa Odjelom za pravosudnu upravu VSTV-a), 14. 4. 2017.

⁵³ Podatak kojim raspolažemo je VSTV samostalno prikupio od nadležnih sudova. Dakle, vjerodostojan izvor za ovaj podatak nije Sistem za automatsko upravljanje predmetima (CMS), jer podatak o pravosnažnosti presuda nije obavezno polje u aplikaciji u CMS-u.

⁵⁴ Podatak preuzet iz izvještaja Transparency Internationala BiH, "Izveštaj o monitoringu procesuiranja korupcije pred sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini 2015. i 2016.", Transparency International BiH, 2017, str. 20.

⁵⁵ Prosječno trajanje postupka u tužilaštvima računa se od dana zaprimanja prijave do dana donošenja tužilačke odluke.

⁵⁶ Prosječno trajanje postupka pred sudovima računa se od potvrđivanja optužnice do evidentiranja pravosnažnosti.

⁵⁷ Neriješeni predmeti na dan 31. 12. 2015.

⁵⁸ Neriješene prijave na dan 31. 12. 2015.

⁵⁹ Neriješeni predmeti na dan 31. 12. 2015.

Kada su u pitanju istrage, one mogu biti riješene podizanjem optužnice⁶⁰ ili tužilačkom odlukom – naredbom o obustavi istrage.⁶¹ Podaci iz tabele 2 ukazuju na to da je tokom 2015. godine podignuto 212 optužnica za koruptivna krivična djela, a doneseno 197 naredbi o obustavi istrage, što znači da je ukupno riješeno 409 istraga za koruptivna krivična djela.

Kada je riječ o sudovima, predmeti se rješavaju ili donošenjem presude (odbijajuće, oslobađajuće ili osuđujuće) ili rješenjem a) o obustavi postupka nakon povlačenja optužnice od strane tužioca ili usljed smrti optuženog; b) o prekidu postupka zbog duševnog oboljenja optuženog tokom postupka.⁶² Ovdje je važno napomenuti da se na osnovu uvida u Izvještaj o monitoringu procesuiranja korupcije za 2015. i 2016. godinu Transparency Internationala BiH može zaključiti da u statistici koju nadležne institucije vode za ovu vrstu krivičnih djela postoje ozbiljne diskrepancije, zbog kojih se ukupna slika o statističkim podacima za koruptivna krivična djela u BiH treba uzeti sa rezervom. Naime, u spomenutom izvještaju TIBiH, također na osnovu podataka koje je dostavio VSTVBiH, navodi se da je u 2015. godini doneseno ukupno 105 sudskih odluka za koruptivna krivična djela, od kojih su 2 rješenja o obustavi postupka, a 103 presude. Sa druge strane, na osnovu podataka koje nam je ustupio VSTV, tokom 2015. godine doneseno je 219 pravosnažnih presuda iz oblasti korupcije. Pritom je bitno naglasiti da izvor za taj podatak nije bio Sistem za automatsko upravljanje predmetima (CMS), iz razloga što podatak o pravosnažnosti presuda nije obavezno polje u aplikaciji u CMS-u, već ga je VSTV samostalno prikupio od nadležnih sudova. Dakle, ovo ukazuje na nepouzdanost statistike u ovoj oblasti, na čijem bi ujednačavanju svakako trebalo raditi, kako bi, pored ostalog, i istraživanja i praćenje trendova u ovoj važnoj oblasti imali uporište u cjelovitim i pouzdanim podacima.

Postupci za koruptivna krivična djela tokom 2015. godine u tužilaštvima u BiH trajali su u prosjeku 357 dana⁶³, što je znatno duže od standardnog vremenskog okvira za zakonito i efikasno rješavanje predmeta, koji VSTV naziva i optimalnim rokom za postupanje po predmetima za krivična djela korupcije i krivična djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti. Optimalni rok za tu vrstu krivičnih predmeta, prema Aneksu Pravilnika VSTV-a o vremenskim okvirima za postupanje

⁶⁰ Član 226 (1) ZKPBiH propisuje da se optužnica podiže kada tužilac nađe da postoji dovoljno dokaza iz kojih proizlazi osnovana sumnja da je osumnjičeni učinio krivično djelo.

⁶¹ Prema članu 224 (1) ZKPBiH, tužilac donosi naredbu o obustavi istrage ukoliko ustanovi da djelo koje je osumnjičeni učinio nije krivično djelo ili da postoje okolnosti koje isključuju krivičnu odgovornost osumnjičenog, ili ukoliko nema dovoljno dokaza da je osumnjičeni učinio krivično djelo, ili je ono obuhvaćeno amnestijom, pomilovanjem ili zastarom, ili postoje druge smetnje koje isključuju krivično gonjenje.

⁶² Sijerčić-Čolić, *Krivično procesno pravo*, str. 302.

⁶³ Prosječno trajanje postupka u tužilaštvima računa se od dana zaprimanja prijave do dana donošenja tužilačke odluke.

po predmetima u sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini,⁶⁴ iznosi 120 dana. Postupci za ista krivična djela pred sudovima u BiH u 2015. godini trajali su 255 dana⁶⁵, dok je navedenim pravilnikom predviđen optimalni rok od 140 dana za redovni krivični postupak, te 158 dana za postupak po žalbi (ukupno 298 dana). Iz toga se može zaključiti da je prosječno trajanje postupaka za koruptivna krivična djela pred sudovima u BiH u 2015. godini bilo u skladu sa standardom koji je definirao VSTV.

Stopa čišćenja predmeta na nivou tužilaštava i sudova ponajbolje govori o efikasnosti tih institucija jer daje uvid u odnos između broja riješenih i broja novopristiglih predmeta.

S tim u vezi, stopa čišćenja predmeta u tužilaštvima predstavlja broj riješenih predmeta u tužilaštvu, odnosno broj naredbi o neprovođenju istrage, broj naredbi o obustavi istrage, te broj podignutih optužnica u odnosu na broj novih predmeta, odnosno prijave i izvještaja o počinjenom krivičnom djelu. Na osnovu dostupnih podataka može se zaključiti da su tužilaštva u BiH u 2015. godini uspjela riješiti 82,06% predmeta od ukupnog priliva u toj godini. Kada je riječ o sudovima, stopa čišćenja predmeta predstavlja odnos između broja pravosnažno riješenih predmeta (presuda i rješenja o obustavi postupka) i broja novih predmeta. Tu statistika pokazuje da su od ukupnog priliva predmeta u 2015. godini sudovi uspjeli riješiti 104,24%. Dakle, ta stopa pokazuje da su sudovi u BiH uspjeli riješiti barem novopristigle predmete, ne uključujući zaostale predmete iz prethodnih godina.⁶⁶ Ovakve pozitivne naznake u stopi čišćenja predmeta korupcije u pravosudnim institucijama svakako treba posmatrati i u svjetlu strukture ovih predmeta u 2015. godini. Naime, imajući u vidu predmete iz našeg uzorka, vjerovatno je i u ukupnoj populaciji predmeta korupcije uglavnom riječ o jednostavnijim predmetima sitne korupcije, dok bi statistika za kompleksnije predmete sasvim sigurno bila drugačija, te bi je zapravo trebalo odvojeno evidentirati i pratiti.

Preostalih, odnosno neriješenih predmeta u tužilaštvima je na kraju 2015. bilo 997, i to 185 neriješenih istraga, te 812 neriješenih prijave, dok je u sudovima u istom periodu ostao neriješen 241 predmet.

⁶⁴ Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, "Aneks Pravilnika o vremenskim okvirima za postupanje po predmetima u sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini – optimalni rokovi za rješavanje predmeta: prečišćeni tekst".

⁶⁵ Postupak pred sudovima računa se od potvrđivanja optužnice do evidentiranja pravosnažnosti.

⁶⁶ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – The 2016 EU Justice Scoreboard, str. 10.

Tabela 3. Kvantitativni pokazatelji rada pravosudnih institucija u domenu koruptivnih krivičnih djela u 2015. godini⁶⁷

KVANTITATIVNI POKAZATELJI	
Broj istraga (459) u odnosu na broj prijava (1132)	40,51%
Broj podignutih optužnica (212) u odnosu na broj istraga (459)	46,18%
Broj osuđujućih presuda (89) u odnosu na ukupan broj presuda za koruptivna krivična djela (219)	40,64%
Broj potvrđenih prvostepenih presuda (14) u žalbenom postupku u odnosu na ukupan broj prvostepenih presuda na koje je izjavljena žalba (21) ⁶⁸	66,66%

U tabeli 3 predstavljen je odnos između pojedinih bitnih kategorija i bitnih aspekata rada tužilaštava i sudova u domenu koruptivnih krivičnih djela. U poređenju s podacima iz izvještaja Transparency Internationala za 2014. godinu⁶⁹, u 2015. se bilježi poboljšanje rada tužilaštava u ovoj oblasti. Uočen je najprije rast u broju prijava za koruptivna krivična djela koje su rezultirale pokretanjem istrage. U 2014. godini su na osnovu 32,22% prijava pokrenute istrage⁷⁰, dok je u 2015. to bio slučaj sa 40,51% prijava. To vjerovatno govori i o poboljšanju kvaliteta prijava koje dolaze do tužilaštava. Zatim, u 2015. se bilježi rast i u broju istraga koje su završile podizanjem optužnice u odnosu na 2014. godinu, kada je 27,99% istraga rezultiralo podizanjem optužnica⁷¹, dok je naredne godine to bio slučaj sa 46,18% istraga.

Što se tiče statistike sudova u 2015. godini, od ukupnog broja presuda za koruptivna krivična djela, 40,64% presuda je bilo osuđujuće. Ovakav procent može imati veze sa općepoznatim poteškoćama u dokazivanju koruptivnih krivičnih djela, ali on ni u kojem slučaju ne bi trebao djelovati obeshrabrujuće na tužioce u smislu oklijevanja u podizanju optužnica, odnosno olakog posezanja za zaključenjem sporazuma o priznanju krivnje sa optuženima.

Također, vrijedi napomenuti da je u 2015. godini na tek 18% prvostepenih presuda za koruptivna krivična djela uložena žalba, a 33,33% tih prvostepenih presuda je nakon žalbenog postupka bilo preinačeno ili vraćeno prvostepenom sudu na ponovni postupak.

⁶⁷ Podatke je dostavio Odjel za pravosudnu upravu VSTV-a (e-mail komunikacija sa Odjelom za pravosudnu upravu VSTV-a), 14. 4. 2017.

⁶⁸ Usporedbe radi, 24,70% prvostepenih presuda za druga krivična djela, osim koruptivnih, potvrđeno je u žalbenom postupku.

⁶⁹ Transparency International BiH, "Monitoring procesuiranja korupcije pred sudovima u tužilaštvima u Bosni i Hercegovini".

⁷⁰ Prema izvještaju Transparency Internationala za 2014. godinu, broj prijava u radu u 2014. godini je bio 3038, a broj pokrenutih istraga 979. Transparency International BiH, "Monitoring procesuiranja korupcije pred sudovima u tužilaštvima u Bosni i Hercegovini."

⁷¹ Broj podignutih optužnica za koruptivna krivična djela je u 2014. godini, prema izvještaju Transparency Internationala, iznosio 274.

7.

Rezultati analize pravosudnih akata

Kao što je navedeno u trećem poglavlju izvještaja, koje opisuje metodološki pristup, posebna vrijednost ovog istraživanja ogleda se u analizi kvaliteta rada pravosuđa u domenu koruptivnih krivičnih djela na uzorku 50 pravosnažno okončanih predmeta iz 2015. godine, odnosno pripadajućih optužnica i presuda. Kvalitet presuda je na evropskom tlu već odavno prepoznat kao vjerodostojan indikator uspjeha rada sudova.⁷²

Prema mišljenju Savjetodavnog vijeća evropskih sudija, neizostavan aspekt prava na pošteno suđenje, pored pristupa pravdi, predstavlja i kvalitet sudskih odluka, naročito uzimajući u obzir važnost jasnog rasuđivanja i analize odluka za izgradnju povjerenja korisnika sudova ali i šire javnosti u ishod sudskog postupka⁷³. O značaju kvaliteta presuda u proteklim godinama naročito se diskutiralo u Finskoj i Švedskoj. Prema stanovištu finske radne grupe o upravljanju učinkom u sudovima (Performance Management Working Group), kvalitet presude zavisi prije svega od njene usklađenosti sa zakonom, dok su predstavnici pravosudne zajednice u Švedskoj ukazali na značaj preciznog prikaza činjenica u sudskim odlukama. U obje države se kao neophodni aspekti kvaliteta presude navode i sveobuhvatna, jasna i razumljiva obrazloženja, kao i adresiranje svih pitanja koja su strane u postupku stavile pred sud. Konačno, kao još jedna karakteristika kvalitetne presude istaknuta je i njena jezička i tipografska tačnost i koherentnost.⁷⁴

Stim u vezi, odabir indikatora kvaliteta presuda u pilot-fazi istraživanja primarno je izvršen na osnovu zaključaka dvije spomenute grupe pravnih eksperata iz Finske i Švedske, a potom dodatno preciziran i potvrđen u konsultaciji s predstavnicima pravosudne zajednice u BiH. Sa druge strane, kvalitet optužnica uglavnom nije bio dio postojećih metodologija o evaluiranju rada pravosuđa. Ipak, imajući u vidu važnost angažmana tužilaštava u otkrivanju i gonjenju počinitelja koruptivnih krivičnih djela u BiH, za potrebe ovog istraživanja konceptualno uporište za ispitivanje kvaliteta presuda analogno se odnosi i na optužnice. Indikatori kvaliteta optužnice, u nedostatku relevantnih izvora⁷⁵, definirani su i potvrđeni dijelom po analogiji sa standardima koji se odnose na presude, a dijelom tokom konsultacija s predstavnicima pravosudne zajednice u BiH.

⁷² Vidjeti Savela, *Evaluation of the Quality of Adjudication in Courts of Law*, str. 18.

⁷³ CCJE, Mišljenje br. 11, str. 2, t. 3. i 4.

⁷⁴ Vidjeti više u Savela, *Evaluation of the Quality of Adjudication in Courts of Law*, str. 19, 23.

⁷⁵ Jedan od rijetkih standarda iz kojih se mogu derivirati i neki principi kvaliteta optužnica je Mišljenje Savjetodavnog vijeća evropskih tužilaca (CCPE) br. 11 o kvalitetu i efikasnosti rada tužilaca, uključujući i rad na borbi protiv terorizma i teškog i organiziranoga kriminala, 18. novembar 2016.

Tabela 4 sadrži pregled i opis indikatora kvaliteta optužnice za pilot-fazu istraživanja.

Tabela 4. Indikatori kvaliteta optužnice

INDIKATOR	OPIS
1. Struktura optužnice je u skladu sa zakonom.	Usklađenost optužnice sa odredbama relevantnih zakona o krivičnom postupku BiH, FBiH, RS i BDBiH o obaveznom sadržaju optužnice.
2. Optužnica je jasna i sadrži sve elemente bića krivičnog djela koje se stavlja na teret.	U optužnici su navedena sva bitna obilježja konkretnog krivičnog djela koje se optuženom stavlja na teret. Ta obilježja predstavljaju način razlikovanja tog krivičnog djela od svih drugih.
3. Pravna kvalifikacija je u skladu sa zakonom.	Naziv krivičnog djela koji je naveden u optužnici odgovara zakonskom nazivu tog krivičnog djela, uz navođenje odgovarajućeg člana iz relevantnog krivičnog zakona BiH, FBiH, RS-a i BDBiH.

Tabela 5 sadrži opis indikatora kvaliteta presuda u pilot-fazi istraživanja.

Tabela 5. Indikatori kvaliteta presude

INDIKATOR	OPIS
1. Struktura presude je u skladu sa zakonom.	Usklađenost presude sa odredbama relevantnih zakona o krivičnom postupku BiH, FBiH, RS-a i BDBiH o sadržaju presude.
2. Argumentacija presude je konzistentna, nedvosmislena i bez kontradikcija.	U presudi su izneseni razlozi za svaku tačku presude. Određeno i potpuno su iznesene činjenice koje se uzimaju kao dokazane ili nedokazane. U presudi je naročito data ocjena vjerodostojnosti protivrječnih dokaza.
3. Koraci u rezonovanju sudije koji su vodili do odluke su jasni.	Razlozi kojima se sud rukovodio pri rješavanju pravnih pitanja, a naročito pri utvrđivanju da li postoji krivično djelo i krivična odgovornost optuženog su jasni.
4. Odluka jasno odgovara na tvrdnje strana u postupku.	Tvrdnje i jedne i druge strane (tužilaštva i odbrane) uzete su u obzir prilikom presuđivanja.
5. Odluka referira na relevantne zakonske odredbe.	Izreka i obrazloženje presude sadrže sve relevantne materijalno-pravne i procesnopravne zakonske odredbe.
6. Odluka je jezički i tehnički korektno napisana.	Pod jezičkom korektnošću podrazumijeva se ispravna gramatika, pravopis, pravna terminologija. Pod tehničkom korektnošću podrazumijeva se numeriranje stranica, poravnanje teksta, prored, veličina slova, konzistentnost u fontu i sl.
7. Izrečena sankcija je valjano obrazložena.	U obrazloženju presude navedeno je koje je okolnosti sud uzeo u obzir pri odmjeravanju kazne. Posebno su obrazloženi razlozi kojima se sud rukovodio pri odluci da kaznu treba ublažiti ili optuženog osloboditi od kazne ili izreći uslovnu osudu ili da treba izreći mjeru sigurnosti ili oduzimanje imovinske koristi, u skladu sa relevantnim zakonima o krivičnom postupku BiH, FBiH, RS-a i BDBiH.

Predmet analize bila su krivična djela iz jedinstvene liste koruptivnih krivičnih djela, koju je Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH usvojilo tokom 2015. godine.⁷⁶ U ukupni, slučajno odabrani uzorak presuda ušlo je 90% (N = 45) prvostepenih pravosnažnih i 10% (N = 5) drugostepenih pravosnažnih presuda. U narednim tabelama slijedi specifikacija uzorka na kojem je izvršena analiza.

Tabela 6. Prikaz krivičnih djela u uzorku predmeta korupcije za 2015. godinu

Krivično djelo	Broj slučajeva	Procent od ukupnog broja predmeta u uzorku
Pronevjera u službi ⁷⁷	19	36,54%
Zloupotreba položaja ili ovlaštenja	13	25%
Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja	9	17,31%
Zloupotreba ovlaštenja u privrednom poslovanju	2	3,85%
Davanje mita	2	3,85%
Davanje dara i drugih oblika koristi	2	3,85%
Posluga	2	3,85%
Prijevarama u službi	1	1,92%
Krijumčarenje ljudi ⁷⁸	1	1,92%
Nesavjestan rad u službi	1	1,92%
Ukupno	52⁷⁹	100%

Tabela 7. Prikaz krivičnih sankcija u uzorku predmeta korupcije za 2015. godinu

Krivična sankcija	Broj slučajeva	Procent od ukupnog broja presuda u uzorku
Kazna zatvora	11	22,45%
Novčana kazna	4	8,16%
Uslovna osuda	34	69,38%
Ukupno	49	100%

⁷⁶ U arhivi Analitike.

⁷⁷ Dok Krivični zakon BiH, Krivični zakon FBiH i Krivični zakon BDBiH prepoznaju pronevjeru u službi kao jedno od krivičnih djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti, u Krivičnom zakonu RS-a se za istu inkriminaciju u glavi koja grupira krivična djela protiv službene dužnosti koristi termin pronevjera.

⁷⁸ Prema Jedinstvenoj listi krivičnih djela korupcije, koju je 13. i 14. 5. 2015. godine usvojio VSTV, krivično djelo krijumčarenje ljudi je koruptivnog karaktera ukoliko je krivično djelo učinjeno zloupotrebom službenog položaja, prema članu 189, st. 3, "Krivični zakon Bosne i Hercegovine", (*Službeni glasnik Bosne i Hercegovine* br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10 i 47/14).

⁷⁹ Iako je broj presuda u uzorku 50, u dvije presude se optuženima stavljalo na teret više od jednog krivičnog djela, stoga je ukupan broj krivičnih djela 52.

Tabela 8. Prikaz vrsta presuda u uzorku predmeta korupcije za 2015. godinu

Vrsta pravosnažne presude	Broj slučajeva	Procent od ukupnog broja presuda u uzorku
Osuđujuća	49	98%
Oslobađajuća	1	2%
Ukupno	50	100%

Uočavaju se značajne razlike u procentu osuđujućih presuda u našem uzorku (98%) u odnosu na procent takvih presuda u ukupnoj populaciji presuda za koruptivna krivična djela u 2015. godini (40.46%). To se svakako može pripisati činjenici da naš slučajni uzorak nije reprezentativan, već ilustrativan.

Tabela 9. Prikaz vrste postupaka u uzorku predmeta korupcije za 2015. godinu

Vrsta postupka	Broj slučajeva	Procent ukupnog broja presuda u uzorku
Redovni postupak	11	22%
Postupak po sporazumu o priznanju krivnje	30	60%
Skraćeni postupak	9	18%
Ukupno	50	100%

Kao što slijedi iz tabele 9, predmeti iz uzorka su u najvećem broju slučajeva okončani sklapanjem sporazuma o priznanju krivnje, što je umnogome doprinijelo efikasnosti tih postupaka. U ključne prednosti ovog instituta spadaju brzo okončanje krivičnih predmeta, što rezultira i efikasnijim iskorištavanjem državnih resursa, odnosno smanjenjem troškova krivičnog postupka. U kontekstu predmeta korupcije, jedna od specifičnih prednosti svakako je i brža mogućnost povrata imovinske koristi stečene krivičnim djelom. Prednosti ovog instituta moguće je posmatrati i iz perspektive optužene osobe i ostvarivanja njenog prava na suđenje u razumnom roku.⁸⁰ Sa druge strane, kritičari ovog instituta u njegove nedostatke ubrajaju prvenstveno to da tužioci za njim posežu isključivo radi smanjenja broja zaostalih predmeta, zanemarujući ciljeve opće i pojedinačne prevencije. To za posljedicu može imati i nedovoljan nivo odvratanja potencijalnih izvršilaca krivičnih djela, ali i zamjenu sudske pravde administrativnom. Naime, optuženom kojem sporazumom bude izrečena kazna ispod zakonom propisanog minimuma, u fazi izvršenja kazne ostaju i druge mogućnosti za ublažavanje kazne (uslovni otpust, pomilovanje).⁸¹ Premda, dakle, nije moguće jednoznačno govoriti o pretjeranom ili optimalnom korištenju ovog instituta u praksi, svakako je zanimljivo i važno pratiti trendove u pravosuđu u BiH i u pogledu ovog pitanja u narednim godinama.

⁸⁰ "Zakon o krivičnom postupku BiH", čl. 13, "Zakon o krivičnom postupku FBiH", čl. 14, "Zakon o krivičnom postupku RS", čl. 13, "Zakon o krivičnom postupku BDBiH", čl. 13.

⁸¹ Miodrag Simović i Vladimir Simović, *Krivično procesno pravo II*, III izdanje (Istočno Sarajevo: Pravni fakultet, 2014), str. 105.

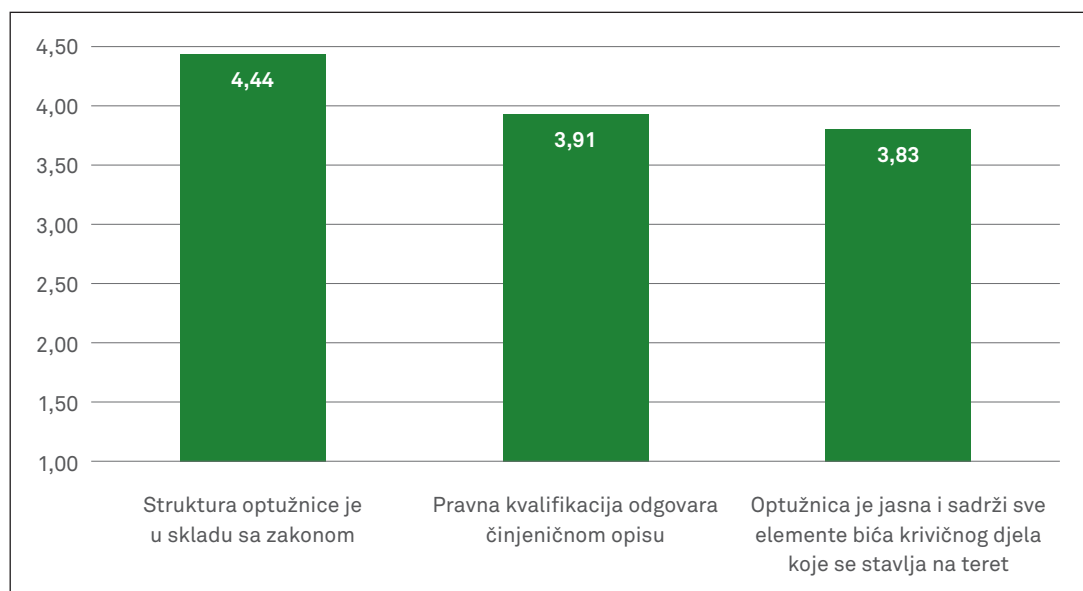
U uzorku ovog istraživanja je u 70% postupaka okončanih sporazumom o priznanju krivnje izrečena uslovna osuda, u njih 20% kazna zatvora, dok su novčanom kaznom sankcionirane osuđene osobe u 10% takvih predmeta. Kada su u pitanju skraćeni postupci, u osam takvih predmeta iz uzorka izrečena je uslovna osuda, a u jednom novčana kazna.

Analize predmeta ukazale su na specifične probleme u radu tužilaštava i sudova prilikom procesuiranja koruptivnih krivičnih djela. U narednom dijelu slijedi prikaz rezultata kvalitativne analize, izražen u grafikonima, uz određena pojašnjenja.

A. Kvalitet optužnica

Važno je istaći da su, kao što slijedi iz grafikona 1, formalni aspekti tužilačkih akata ocijenjeni nešto bolje od sadržajnih.

Grafikon 1. Prosječne ocjene indikatora kvaliteta optužnica

a) Propusti u činjeničnom opisu djela

Istraživanje je pokazalo da u znatnom broju predmeta kod činjeničnog opisa nisu navedeni konkretni oblici radnje izvršenja krivičnog djela (npr. iskorištavanje službenog položaja, prekoračenje granica službenih ovlaštenja ili neizvršenje službene dužnosti kod krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja), već se oni navode samo u pravnom opisu djela, što optužnice čini neusklađenim sa zakonom, ali i nejasnim. Naime, opis djela iz kojeg proizlaze zakonska obilježja krivičnog djela, vrijeme i mjesto izvršenja krivičnog djela, predmet na kome je izvršeno krivično djelo i sredstvo kojim je ono učinjeno, kao i ostale okolnosti

potrebne za što preciznije određenje krivičnog djela, bitan su element sadržaja optužnice prema važećim zakonima o krivičnom postupku.⁸²

b) Propusti u pravnoj kvalifikaciji djela

Uočeno je i to da pri navođenju pravnih kvalifikacija krivičnih djela u pojedinim optužnicama nije navedeno da je riječ o produženom krivičnom djelu, odnosno da je propušteno da se referira na odgovarajuću odredbu KZ-a, iako iz činjeničnog opisa jasno proizlazi da se radi o produženom krivičnom djelu.

U pojedinim optužnicama je do pogrešne pravne kvalifikacije krivičnog djela došlo usljed propusta u fazi istrage – konkretno, propusta da se već u tom stadiju postupka provede vještačenje po vještaku ekonomske struke, a sa ciljem utvrđivanja pribavljene koristi, odnosno nastale štete. U jednom je slučaju, npr., zbog propusta da se u istrazi provede finansijsko vještačenje radi utvrđivanja tačnog iznosa otuđenog novca optužnica pogrešno kvalificirana kao krivično djelo pronevjere iz člana 348, stav 3, Krivičnog zakona Republike Srpske (za koje je predviđena najoštrija sankcija u okviru tog člana), dok je taj propust ispravljen nakon provedenog vještačenja tokom glavnog pretresa, gdje je utvrđeno da se radi o osnovnom obliku tog krivičnog djela (za koje je predviđena blaža sankcija). U istom predmetu je propust u provođenju vještačenja po vještaku finansijske struke tokom istrage rezultirao nerazumnim produženjem trajanja sudskog postupka, jer je vještačenje provedeno tek tokom dokaznog postupka.

c) Nenavođenje prekršenih blanketnih propisa

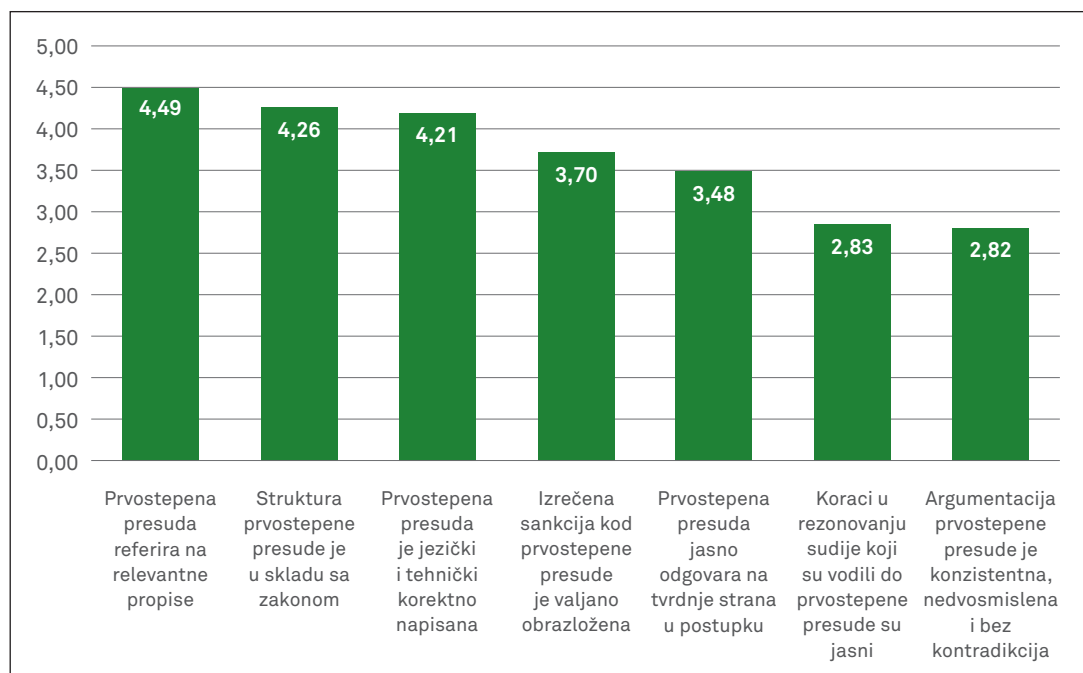
Činjenični opisi u pojedinim optužnicama nisu sadržavali odgovarajuće reference na propise kojima se upotpunjuje norma blanketnog krivičnog djela o kojem je riječ. Naime, blanketne norme čine opći okvir za kažnjavanje, ali da bi bile primijenjene, u pravilu moraju biti upotpunjene normom sadržanom u drugom propisu. Npr., u jednom predmetu optužnica zbog zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja protiv policijskog službenika u činjeničnom opisu nije sadržavala odgovarajuću odredbu iz Zakona o policijskim službenicima Republike Srpske koja je prekršena. S obzirom na to da je krivično djelo zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja blanketnoga karaktera, a imajući u vidu da je kršenje blanketnog propisa bitan element tog krivičnog djela, postavlja se pitanje i ispravnosti pravne kvalifikacije djela u konkretnoj optužnici, te potencijalno dovodi u pitanje ukupna konstrukcija predmeta, a time i konačni ishod postupka.

B. Kvalitet prvostepenih presuda

Iz grafikona 2 evidentna je značajna razlika između ocjena formalnih aspekata presude (referiranje na relevantne zakonske odredbe, usklađenost strukture presude sa zakonom), sa jedne, i sadržajnih aspekata (jasnoća koraka u rezonovanju sudija, konzistentnost argumentacije presude), sa druge strane.

⁸² “Zakon o krivičnom postupku BiH”, čl. 227 (1) c); “Zakon o krivičnom postupku FBiH”, čl. 242 (1) 3; “Zakon o krivičnom postupku RS-a”, čl. 242 (1) v); “Zakon o krivičnom postupku BDBiH”, čl. 227 (1) c).

Grafikon 2. Prosječne ocjene indikatora kvaliteta prvostepenih presuda

a) Propusti u argumentaciji presuda po sporazumu o priznanju krivnje i priznanju krivnje

U čitavom nizu predmeta okončanih sporazumom o priznanju krivnje, uočen je nedovoljan nivo ili uopće nedostatak analize dokaza iz kojih proizlaze odlučne činjenice koje služe kao potvrda priznanja optuženog. Prema odredbama važećih zakona o krivičnom postupku, prilikom razmatranja sporazuma o priznanju krivnje, sud je obavezan provjeriti da li uopće postoji dovoljno dokaza o krivnji optuženog⁸³. Suprotno tome, u predmetima iz uzorka koji su okončani sporazumom o priznanju krivnje, sudovi su uglavnom samo taksativno nabrajali dokaze, bez iznošenja njihovog kratkog sadržaja ili analize, iz čega nije vidljivo da postoji dovoljno dokaza o krivnji optuženog.

Slični propusti u ovom smislu uočeni su i u slučajevima u kojima je optuženi priznao izvršenje krivičnog djela na glavnom pretresu.⁸⁴ U pojedinim takvim predmetima nije bilo dovoljno zasnovati zaključak o krivnji na osnovu činjenice da optuženi nije poricao učinjenje krivičnog djela. Bez obzira na priznanje krivnje, sud je zakonom obavezan cijeliti svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa drugim dokazima, te na osnovu takve ocjene izvesti zaključak o eventualnoj dokazanosti neke činjenice⁸⁵. Nezavisno od sadržaja iskaza optuženog, on se u krivičnom postupku ocjenjuje kao i svaki drugi dokazni materijal (iskaz svjedoka, vještaka

⁸³ “Zakon o krivičnom postupku BiH”, čl. 231 (6), “Zakon o krivičnom postupku FBiH”, čl. 246 (6), “Zakon o krivičnom postupku RS-a”, čl. 246 (6), “Zakon o krivičnom postupku BDBiH”, čl. 231 (6).

⁸⁴ “Zakon o krivičnom postupku BiH”, čl. 265; “Zakon o krivičnom postupku FBiH”, čl. 280; “Zakon o krivičnom postupku BDBiH”, čl. 265; “Zakon o krivičnom postupku RS-a”, čl. 272.

⁸⁵ “Zakon o krivičnom postupku BiH”, čl. 281 (2).

ili materijalni dokaz).⁸⁶ Dakle, kratka analiza ključnih dokaza koji potvrđuju izjavu optuženog o priznanju krivnje ipak je neophodna za donošenje odluke o krivičnom djelu i njegovom učionici, ali je u velikom broju predmeta iz uzorka izostala.

b) Kršenje načela neposrednosti

Pored toga, primijećeno je i povremeno kršenje načela neposrednosti u krivičnom postupku, koje podrazumijeva obavezu suda da presudu zasniva samo na činjenicama i dokazima izvedenim na glavnom pretresu.⁸⁷ Dakle, ako se dokazi koji su prikupljeni u fazi istrage žele iskoristiti za fazu donošenja presude, iste dokaze je neophodno ponoviti na glavnom pretresu. Tako, npr., u slučaju postojanja zapisnika o saslušanju svjedoka u istrazi ili nalaza i mišljenja vještaka, svjedoci i vještaci svejedno moraju biti direktno i unakrsno ispitani na glavnom pretresu, što nije bilo vidljivo iz određenog broja presuda u uzorku. Ovaj je propust značajan imajući u vidu da načelo neposrednosti u kontekstu ocjene dokaza u izvornom obliku doprinosi utvrđivanju istine u krivičnom postupku, omogućavanjem sudu da dokaze ocjenjuje po logičkim ali i psihološkim pravilima.⁸⁸ Također, takav bi propust, u zavisnosti od značaja konkretnog dokaza, mogao dovesti i do ukidanja presude i vraćanja na ponovni postupak u slučaju bitne povrede odredaba krivičnog postupka⁸⁹ – povrede prava na odbranu.⁹⁰

c) Neadekvatne izreke osuđujućih presuda

Zapaženi su i slučajevi bitnih povreda krivičnog postupka, u kojima izreke osuđujućih presuda nisu sadržavale pravne kvalifikacije iz kojih bi bilo vidljivo za koja su krivična djela optužene osobe oglašene krivim, uprkos obavezi suda da prilikom izricanja presude navede zakonski naziv krivičnog djela za koje se optuženi osuđuje⁹¹. Ovakav propust ozbiljno krši pravo optuženog da tačno zna za koje je krivično djelo osuđen. Također, takav propust suda gotovo nužno dovodi do ukidanja presude, što svakako može imati i bitne implikacije na dužinu postupka.

d) Šablonski pristup izradi presuda

Važno je napomenuti da je u uzorku ovog istraživanja uočen čest problem šablonske izrade presuda. Npr., u pojedinim slučajevima u kojima su izricane mjere upozorenja, sudovi su se suviše pozivali na odredbe o svrsi kažnjavanja, umjesto na odredbe o svrsi krivičnopravnih sankcija. U određenom broju presuda u obrazloženju su izostajali jasni navodi o samom toku postupka, pri čemu su, npr., navođene zakonske odredbe koje se odnose na skraćeni postupak (postupak po kaznenom nalogu), dok je sadržaj tih presuda ukazivao na postupak po

⁸⁶ Sijerčić-Čolić, *Krivično procesno pravo*, str. 118.

⁸⁷ "Zakon o krivičnom postupku BiH", čl. 281, st. 1.

⁸⁸ Sijerčić-Čolić, *Krivično procesno pravo*, str. 117.

⁸⁹ "Zakon o krivičnom postupku BiH", čl. 315 (1) a).

⁹⁰ *Ibid.*, čl. 297 (1) d).

⁹¹ *Ibid.*, čl. 285 (1).

priznanju krivnje. Također su evidentirani i slučajevi očiglednih kopiranja dijelova drugih presuda, gdje čak ni imena ili inicijali optuženih osoba nisu promijenjeni. Ovakav pristup izradi pisane presude svakako može umanjiti kredibilitet sudova, te povjerenje društva u odgovoran i temeljit način rješavanja krivičnih predmeta od strane sudova.

e) Nepoznavanje propisa od strane sudova i sudija

U određenom broju predmeta, sudovi su se u obrazloženju propustili pozivati na relevantne procesne odredbe koje upućuju na vrstu postupka (skraćeni postupak po kaznenom nalogu ili postupak po priznanju krivnje).

Uočeno je i to da u velikom broju analiziranih predmeta (odnosno optužnica i presuda) nedostaje navođenje mogućnosti opoziva uslovne osude ukoliko se ne ispune izrečene obaveze naknade štete. Naime, ukoliko sud utvrdi da osuđeni nije ispunio presudom izrečenu obavezu, može donijeti presudu kojom se uslovna osuda opoziva i nalaže izvršenje utvrđene kazne.⁹² U pojedinim presudama sudovi nisu navodili rok u okviru kojeg je na temelju uslovne osude optuženi dužan vratiti oštećenom imovinsku korist pribavljenu izvršenjem krivičnog djela, uprkos zakonskoj obavezi suda da taj rok utvrdi,⁹³ a što može imati negativne implikacije po zaštitu interesa oštećenih osoba.

f) Neadekvatno obrazlaganje sankcija

Problem predstavlja i propuštanje sudova da navedu koje konkretne okolnosti drže olakšavajućim, a koje otežavajućim, odnosno šta ih čini otežavajućim, odnosno olakšavajućim u pogledu konkretne osobe i djela za koje se tereti. U pojedinim slučajevima u kojima se presude odnose na više osoba, sudovi su propustili cijeniti okolnosti od utjecaja na odmjerenje kazne u odnosu na svaku optuženu osobu pojedinačno. Time se ne ispunjava zakonski princip individualizacije sankcije, a može ukazivati i na to da relevantne okolnosti uopće nisu adekvatno ocijenjene.

U više slučajeva se javljaju neadekvatna vrednovanja olakšavajućih okolnosti od strane suda. Pored toga, u pojedinim slučajevima primjene instituta ublažavanja kazne ispod zakonom propisanog minimuma uočeno je da sudovi prilikom obrazloženja izrečene krivičnopravne sankcije ne navode uvijek izričito da olakšavajuće okolnosti na strani optužene osobe imaju karakter posebno olakšavajućih, što jedino opravdava ublaženu kaznu. U tom smislu, primijećeno je izricanje kazne ispod zakonom propisanog minimuma povratnicima u činjenju krivičnih djela, bez odgovarajućeg obrazloženja o tome na koji će način blaža kazna postići ciljeve specijalne i generalne prevencije.

Pored toga, u navođenju pojedinih olakšavajućih okolnosti, kao što su, npr., lične, porodične ili materijalne prilike optuženog, u velikom broju predmeta koji čine uzorak istraživanja nedostaje konkretizacija takvih prilika, što doprinosi

⁹² Ibid., čl. 400 (3).

⁹³ "Krivični zakonik Republike Srpske", *Službeni glasnik Republike Srpske* 64/17, čl. 46 (2).

dojmu da se te okolnosti često olako utvrđuju. Problem u ocjeni olakšavajućih okolnosti se javio i, npr., u situaciji kada je sud prilikom izricanja kazne za krivično djelo posluge kao olakšavajuću okolnost cijenio činjenicu da su štetne posljedice izvršenja krivičnog djela otklonjene. Naime, suština krivičnog djela posluge je da se počinitelj neovlašteno poslužio tuđim novcem/stvari te ih vratio, bez prisvajanja. Da je nastupila posljedica u vidu prisvajanja novca/stvari, radilo bi se o potpuno drugom krivičnom djelu – pronevjeri. Dakle, okolnost da je štetna posljedica uklonjena u tom slučaju nije se mogla vrednovati kao olakšavajuća okolnost, jer je ona već sadržana u samom biću krivičnog djela posluge. U jednom predmetu sud je olakšavajućom okolnošću cijenio i suspenziju optuženog sa posla u dužem periodu, a ta suspenzija je zapravo i uzrokovana zloupotrebom službene dužnosti, odnosno činjenjem krivičnog djela u svojstvu službene osobe. Također, u jednom predmetu se posebno nelogičnim opredjeljenjem sudija doimalo cijenje lošeg imovinskog stanja olakšavajućom okolnosti prilikom odmjeravanja krivičnopravne sankcije optuženom na kojeg je istovremeno pao teret snošenja troškova krivičnog postupka, iako je sud prethodno utvrdio da su imovinske prilike optuženog loše.

Pored toga, primjetno je da sudovi ne konkretiziraju razloge zbog kojih smatraju da su prihvaćene krivične sankcije iz sporazuma o priznanju krivnje adekvatne. Naime, i u slučaju ugovorene sankcije, sud i dalje mora provjeriti da li je ta sankcija u zakonskom okviru⁹⁴, te je dužan cijeliti okolnosti koje utječu na odmjeravanje kazne⁹⁵.

g) Neadekvatna argumentacija odluke o troškovima postupka

Zabilježeni su i slučajevi nedostatne argumentacije od strane suda u kontekstu (ne)obavezivanja optuženih osoba na naknadu troškova postupka. Naime, u pojedinim predmetima nije obrazloženo zašto je sud oslobodio optužene osobe obaveze da naknade troškove postupka, uprkos njihovom dobrom imovinskom stanju i činjenici da su osuđeni upravo za službenička krivična djela. Također, argumentacija je izostala i u slučaju kada je sud obavezao optuženog na naknadu troškova postupka, uprkos prihvaćanju da je lošeg imovinskog stanja, za šta, sa druge strane, uopće nisu bili izloženi dokazi. U ovakvoj situaciji, potrebno je bilo pribaviti odgovarajuće dokaze koji pokrepljuju navode o lošem imovinskom stanju optuženog, te dati argumente zbog čega sud nalazi da i pored takvih materijalnih prilika optuženog plaćanje troškova postupka neće ugroziti njegovo izdržavanje, odnosno izdržavanje članova njegove porodice, ili ga osloboditi naknade tih troškova⁹⁶.

⁹⁴ “Zakon o krivičnom postupku BiH”, čl. 231 (6) d).

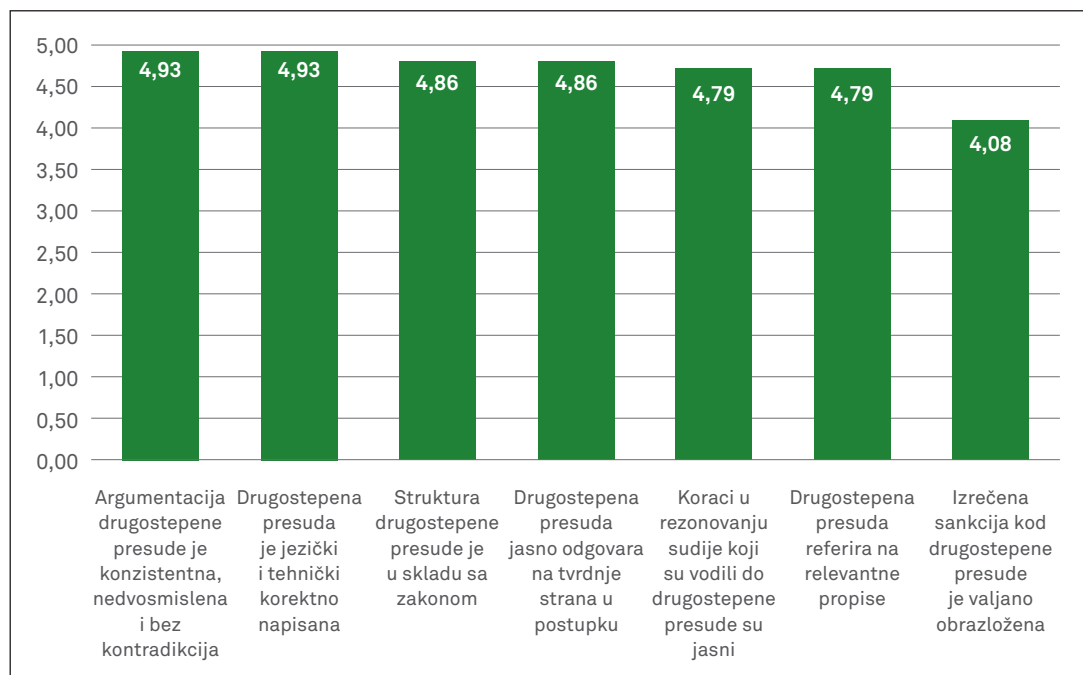
⁹⁵ Ibid., čl. 290 (8).

⁹⁶ Ibid., čl. 188 (4).

C. Kvalitet drugostepenih presuda

Drugostepene presude generalno su dosta visoko ocijenjene, jer u pravilu sadrže jasnu argumentaciju, ali i precizne formalne aspekte presude, što se vidi iz sljedećeg grafikona 3.

Grafikon 3. Prosječne ocjene indikatora kvaliteta drugostepenih presuda

Drugostepene presude su ocijenjene kvalitetnim pretežno zbog njihovog korektivnog djelovanja, odnosno otklanjanja nedostataka iz prvostepenih presuda. Ipak, u jednoj drugostepenoj presudi kojom je prvostepena presuda preinačena u odluci o krivičnoj sankciji, razlozi za ublažavanje kazne ispod zakonom propisanog minimuma nisu u obrazloženju jasno ukazivali na to da se i sa ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja.

Nedostaci u prvostepenim presudama u jednom broju slučajeva otklonjeni su upravo u drugostepenom postupku. Naprimjer, u jednoj presudi koju je drugostepeni sud preinačio u pogledu odluke o sankciji, izrekavši optuženom uslovnu osudu umjesto kazne zatvora koja je izrečena u prvostepenom postupku, drugostepeni sud je promjenom pristupa pri ocjeni okolnosti koje su od utjecaja na odmjeravanje kazne utvrdio sljedeće:

“Okolnosti koje je prvostepeni sud uzeo u obzir pri odmjeravanju kazne su takve prirode da daju osnova za zaključak da u konkretnom slučaju izricanje kazne nije nužno radi krivičnopravne zaštite, te da će se samim upozorenjem uz prijetnju kazne moći ostvariti svrha krivičnopravnih sankcija i svrha kažnjavanja.”⁹⁷

⁹⁷ Okružni sud u Trebinju, Presuda br. 95 0 K 029693 15 Kž, 7. 12. 2015.

U drugoj drugostepenoj presudi otklonjen je nedostatak iz prvostepene presude, koji se ogledao u nepreciziranju roka u okviru kojeg optuženi kojem je izrečena osuđujuća presuda mora isplatiti imovinskopravni zahtjev oštećenom. Naime, iako relevantnim zakonom o krivičnom postupku nije bio izričito propisan rok u kojem optuženi mora isplatiti imovinskopravni zahtjev, drugostepeno vijeće je zauzelo stav da je prvostepeni sud imao zakonski razlog da po sporazumu optužene i oštećenog taj rok odredi, pozivanjem na odgovarajući član krivičnog zakona koji propisuje da je sud dužan utvrditi taj rok u okviru vremena provjeravanja.

Razlozi za preinačenje prvostepene presude u uzorku su u jednom slučaju bili i pogrešno utvrđeno činjenično stanje od strane prvostepenog suda, te pogrešna primjena zakona koji nije bio na snazi u vrijeme počinjenja krivičnog djela od strane prvostepenog suda. Sumarno govoreći, ne može se uočiti obrazac, odnosno dominantan razlog za uvažavanje žalbi na presude prvostepenih sudova u posmatranom uzorku.

8.

Zaključak

Borba pravosuđa protiv korupcije u BiH u generalnom smislu ne ocjenjuje se adekvatnom, posebno imajući u vidu kaznenu politiku koja ne djeluje odvraćajuće na počinioce koruptivnih krivičnih djela. Tome ne ide u prilog ni nedostatak pouzdanih i sistematičnih podataka o procesuiranju korupcije u bosanskohercegovačkom društvu. Ovaj je izvještaj nastao upravo iz potrebe da se ponudi novi sveobuhvatni metodološki pristup procjeni odgovora pravosuđa na korupciju u BiH.

Za potrebe pilot-faze ovog istraživanja uzete su u obzir samo kategorije generalne statistike, kvantitativnih pokazatelja rada pravosudnih institucija, te kvaliteta sadržaja sudskih i tužilačkih akata, od kojih svaka sadrži određeni niz indikatora, navedenih u Aneksu 2 ovog izvještaja.

Već u pilot-fazi istraživanja primjećuje se značajan problem u vezi sa (ne) konzistentnosti statističkih podataka o radu pravosuđa u domenu koruptivnih krivičnih djela. To se vidi poređenjem pojedinih podataka iz izvještaja Transparency Internationala o monitoringu procesuiranja korupcije za 2015. i 2016. godinu s podacima kojima raspolaže Centar za društvena istraživanja "Analitika", u kojima se uočavaju značajna odstupanja, iako ih je dostavila ista institucija – Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH. Ovo pokazuje da bi u narednom periodu nadležne institucije trebale raditi na ujednačavanju statistike za koruptivna krivična djela radi pružanja cjelovite slike o stanju procesuiranja korupcije u BiH.

Na osnovu rezultata ovog pilot-istraživanja, a posebno na osnovu uvida u sudsku praksu iz oblasti korupcije, sumarno je moguće zaključiti da svakako ima mjesta za poboljšanje pristupa pravosudnih organa u postupanju povodom ovih za društvo izuzetno važnih predmeta. Rezultati analize sudskih i tužilačkih akata ukazuju na to da pravosudne institucije u postupanju povodom predmeta korupcije više pažnje posvećuju formi nego suštini. Istraživanje je, konkretno, pokazalo da se najveći problemi u sadržaju pravosudnih akata odnose upravo na najvažniji aspekt presuđivanja – argumentaciju i obrazloženje presuda, ali i izrečenih krivičnihopravnih sankcija.

Usporedbom prikupljenih podataka o procesuiranju korupcije u 2015. godini sa nalazima Transparency Internationala iz 2014. godine, evidentan je pad u broju istraga za 53,32%, što samo po sebi predstavlja negativan trend. Međutim, rastući broj prijava koje rezultiraju istragama, kao i broj istraga na osnovu kojih se podignu optužnice ipak ukazuju na blago pozitivan trend, koji je neophodno pratiti u narednim godinama. Vrijedi istaći podatak da na gotovo 80% prvostepenih presuda za koruptivna krivična djela žalba nije bila ulagana, što treba posmatrati i

u svjetlu velikog broja sporazuma o priznanju krivnje u ovim postupcima. Sa druge strane, od prvostepenih presuda na koje je uložena žalba, 33,34% njih je bilo preinačeno ili vraćeno na ponovni postupak. Pritom vrijedi naglasiti i da je većina prvostepenih presuda iz uzorka ovog istraživanja, koje su se u pravilu odnosile na jednostavnije predmete sitne korupcije, sadržavala propuste koji u pravilu predstavljaju bitne povrede odredbi krivičnog postupka, a koje nisu otklonjene jer postupak nije nastavljen na drugom stepenu, odnosno nisu ulagane žalbe. U tom smislu, najznačajniji aspekti presuda, njihova argumentacija, te validna obrazloženja izreke i sankcija, u okviru ovog pilot-istraživanja generalno su ocijenjeni najlošijim.

Aneks I – Radna verzija metodologije odgovora pravosuđa na korupciju u BiH

KATEGORIJA
1. Generalna statistika <ol style="list-style-type: none"> 1. Broj istraga u predmetima korupcije u konkretnoj godini 2. Broj riješenih predmeta korupcije u konkretnoj godini 3. Prosječno trajanje postupka 4. Stopa “čišćenja” predmeta u tužilaštvu (broj riješenih predmeta, tj. broj podignutih optužnica, naredbi o neprovođenju istrage, naredbi o obustavi istrage u odnosu na broj novih predmeta) 5. Stopa “čišćenja” predmeta u sudu (broj pravosnažno riješenih predmeta korupcije u odnosu na broj novih predmeta u konkretnoj godini) 6. Broj neriješenih predmeta na kraju godine
2. Kvantitativni pokazatelji rada pravosudnih institucija <ol style="list-style-type: none"> 1. Broj istraga u odnosu na broj prijava 2. Broj podignutih optužnica u odnosu na broj istraga 3. Broj osuđujućih presuda u odnosu na ukupan broj presuda za koruptivna krivična djela 4. Broj potvrđenih prvostepenih presuda u žalbenom postupku u odnosu na ukupan broj prvostepenih presuda na koje je izjavljena žalba
3. Kvalitet sadržaja sudskih i tužilačkih akata <p>- Kvalitet sadržaja optužnice</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Da li je struktura optužnica u skladu sa zakonom 2. Optužnice su jasne i sadrže sve elemente bića krivičnog djela koje se stavlja na teret 3. Pravna kvalifikacija odgovara činjeničnom opisu <p>- Kvalitet sadržaja prvostepene presude</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Struktura presude je u skladu sa zakonom 2. Argumentacija presude je konzistentna, nedvosmislena i bez kontradikcija 3. Koraci u rezonovanju sudije koji su vodili do presude su jasni 4. Presuda jasno odgovara na tvrdnje strana u postupku 5. Presuda referira na relevantne propise 6. Presuda je jezički i tehnički korektno napisana 7. Izrečena sankcija je valjano obrazložena <p>- Kvalitet sadržaja drugostepene presude</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Struktura presude je u skladu sa zakonom 2. Argumentacija presude je konzistentna, nedvosmislena i bez kontradikcija 3. Koraci u rezonovanju sudije koji su vodili do presude su jasni 4. Presuda jasno odgovara na tvrdnje strana u postupku 5. Presuda referira na relevantne propise 6. Presuda je jezički i tehnički korektno napisana 7. Izrečena sankcija je valjano obrazložena

KATEGORIJA
<p>4. Postupak</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Blagovremen pristup spisima optuženih/branilaca od strane tužilaštva 2. Blagovremen pristup spisima optuženih/branilaca od strane suda 3. Da li su strane u postupku imale jednake mogućnosti da izlože svoje argumente 4. Da li su optuženi imali dovoljno vremena i mogućnosti da pripreme odbranu 5. Da li su optuženi imali efektivno pravo na odbranu/branioca 6. Da li su optuženi/branioci imali pravo na predlaganje i ispitivanje svjedoka, te ispitivanje svjedoka optužbe 7. Da li su postupci za koruptivna krivična djela vođeni ekspeditivno i bez odlaganja
<p>5. Transparentnost</p> <p>- Proaktivna transparentnost</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Potvrđene optužnice za koruptivna krivična djela (ili odgovarajući sažeci) su dostupne na web-stranicama tužilaštava 2. Pravosnažne presude za koruptivna krivična djela (ili odgovarajući sažeci) su dostupne na web-stranicama sudova <p>- Javnost suđenja</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Da li je u postupcima za koruptivna krivična djela javnosti i medijima omogućeno da prisustvuju, odnosno prate suđenja <p>- ZOSPI</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Dokumenti i informacije tužilaštava koji se tiču koruptivnih krivičnih djela generalno su dostupni na zahtjev 5. Dokumenti i informacije sudova koji se tiču koruptivnih krivičnih djela generalno su dostupni na zahtjev <p>- Generalna otvorenost prema javnosti</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Kako biste generalno ocijenili komuniciranje tužilaštava sa javnošću u pogledu predmeta korupcije 7. Kako biste generalno ocijenili komuniciranje sudova sa javnošću u pogledu predmeta korupcije
<p>6. Nezavisnost i integritet</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Povjerenje u tužilaštva u pogledu adekvatnog procesuiranja korupcije 2. Povjerenje u sudove u pogledu adekvatnog procesuiranja korupcije 3. Ocjena kvaliteta i funkcioniranja sistema automatskog dodjeljivanja predmeta sudijama i tužiocima <p>- Sankcioniranje korupcije unutar pravosudnog sistema</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Broj pokrenutih disciplinskih postupaka povodom korupcije unutar pravosuđa 5. Ocjena kapaciteta pravosudnog sistema da sankcionira korupciju u vlastitim redovima

Aneks II – Upitnik za analizu kvaliteta sudskih i tužilačkih akata

A. INFORMACIJE O ANALITIČARIMA

A1. Ime i prezime analitičara:

A2. Kod analitičara:

A3. Datum analize:

B. OSNOVNE INFORMACIJE O PREDMETU

B1. Vrsta akta/dokumenta:

Vrsta akta / dokumenta	Institucija	Datum
Optužnica		
Prvostepena presuda		
Drugostepena presuda		

B2. Krivično djelo koje se optužnicom stavlja na teret optuženom:

Krivična djela koja se optuženima stavlja na teret	Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja	Zloupotreba položaja ili ovlaštenja	Zloupotreba ovlaštenja u privrednom poslovanju	Pronevjera	Pronevjera u službi	Prijevarama u službi	Primanje mita	Davanje mita	Primanje dara i drugih oblika koristi	Nešto drugo (upisati)
Optuženi 1										
Optuženi 2										
Optuženi 3										
Optuženi 4										

B3. Vrsta pravosnažne sudske odluke po optuženima:

Vrsta pravosnažne sudske odluke po optuženima:	Presuda kojom se optužba odbija	Presuda kojom se optuženi oslobađa optužbe	Presuda kojom se optuženi oglašava krivim	Rješenje kojim se postupak obustavlja/prekida zbog duševnog oboljenja optuženog
Optuženi 1				
Optuženi 2				
Optuženi 3				
Optuženi 4				

B4. Trajanje postupka:

- Datum podizanja optužnice:

- Završetak postupka:

- Ukupno trajanje postupka:

B5. Vrsta sankcije ili mjere:

Vrsta sankcija i/ili mjera po nivoima i optuženima:	Prvostepena		Drugostepena		Trećestepena	
	Krivičnopravna sankcija		Krivičnopravna sankcija		Krivičnopravna sankcija	
	Kazna	Mjera upozorenja	Kazna	Mjera upozorenja	Kazna	Mjera upozorenja
Optuženi 1						
Optuženi 2						
Optuženi 3						
Optuženi 4						

C. KOMPLEKSNOST I OSJETLJIVOST OKONČANIH PREDMETA

C1. Broj optuženih:

C2. Broj svjedoka:

C3. Broj vještaka:

C4. Broj materijalnih dokaza:

C5. Broj tačaka optužnice

C6. Status optuženih:

	Optuženi 1	Optuženi 2	Optuženi 3	Optuženi 4
Fizičke osobe bez statusa				
Javni službenici na nižim nivoima				
Uposlenici javnih institucija i preduzeća na srednjim funkcijama odlučivanja ili stručnim pozicijama				
Nosioci zvaničnih funkcija				
Menadžeri javnih kompanija				
Menadžeri i vlasnici privatnih kompanija				
Prominentne javne ličnosti				
Nešto drugo (upisati):				

C7. Težina djela za koje se terete optuženi:

Teži oblik krivičnog djela	DA	NE	Minimalna zapriječena sankcija	Maksimalna zapriječena sankcija
Optuženi 1				
Optuženi 2				
Optuženi 3				
Optuženi 4				

C8. Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom:

Oduzimanje imovinske koristi prijavljene krivičnim djelom:	Traženo (DA/NE)	Traženi iznos	Odobreno (DA/NE)	Odobreni iznos
Optuženi 1				
Optuženi 2				
Optuženi 3				
Optuženi 4				

INFORMACIJE O EKSPERTIMA

Ime i prezime eksperta:

Kod eksperta:

Datum analize:

C9. MOLIM VAS, NA SKALI OD 1 (MINIMALNO) DO 5 (MAKSIMALNO) OCIJENITE KOLIKO JE OVAJ PREDMET KOMPLEKSAN/SLOŽEN ZA PROCESUIRANJE:

1. Uopće nije kompleksan	2. Uglavnom nije kompleksan	3. Niti jeste niti nije kompleksan	4. Uglavnom je kompleksan	5. Vrlo je kompleksan

C10. MOLIM VAS, U NEKOLIKO REČENICA POJASNITE SVOJU OCJENU KOMPLEKSNOSTI PREDMETA

D. ANALIZA OPTUŽNICE

Na skali od 1 do 5 označite koliko se slažete sa sljedećom tvrdnjom:

D1. Struktura optužnice je u skladu sa zakonom:

1. Uopće se ne slažem	2. Uglavnom se ne slažem	3. Niti se slažem niti se ne slažem	4. Uglavnom se slažem	5. Potpuno se slažem
Pojasnite:				

D2. Optužnica je jasna i sadrži sve elemente bića krivičnog djela koje se stavlja na teret:

1. Uopće se ne slažem	2. Uglavnom se ne slažem	3. Niti se slažem niti se ne slažem	4. Uglavnom se slažem	5. Potpuno se slažem
Pojasnite:				

D3. Pravna kvalifikacija odgovara činjeničnom opisu:

1. Uopće se ne slažem	2. Uglavnom se ne slažem	3. Niti se slažem niti se ne slažem	4. Uglavnom se slažem	5. Potpuno se slažem
Pojasnite:				

E. ANALIZA PRESUDE

PRVOSTEPENA PRESUDA

Vrsta sudske odluke po optuženima:	Presuda kojom se optužba odbija	Presuda kojom se optuženi oslobađa optužbe	Presuda kojom se optuženi oglašava krivim	Rješenje kojim se postupak obustavlja/prekida zbog duševnog oboljenja optuženog
Optuženi 1				
Optuženi 2				
Optuženi 3				
Optuženi 4				

Na skali od 1 do 5 označite koliko se slažete sa sljedećom tvrdnjom:

E1. Struktura presude je u skladu sa zakonom:

1. Uopće se ne slažem	2. Uglavnom se ne slažem	3. Niti se slažem niti se ne slažem	4. Uglavnom se slažem	5. Potpuno se slažem
Pojasnite:				

E2. Argumentacija presude je konzistentna, nedvosmislena i bez kontradikcija:

1. Uopće se ne slažem	2. Uglavnom se ne slažem	3. Niti se slažem niti se ne slažem	4. Uglavnom se slažem	5. Potpuno se slažem
Pojasnite:				

E3. Koraci u rezonovanju sudije koji su vodili do presude su jasni:

1. Uopće se ne slažem	2. Uglavnom se ne slažem	3. Niti se slažem niti se ne slažem	4. Uglavnom se slažem	5. Potpuno se slažem
Pojasnite:				

E4. Presuda jasno odgovara na tvrdnje strana u postupku:

1. Uopće se ne slažem	2. Uglavnom se ne slažem	3. Niti se slažem niti se ne slažem	4. Uglavnom se slažem	5. Potpuno se slažem
Pojasnite:				

E5. Presuda referira na relevantne propise:

1. Uopće se ne slažem	2. Uglavnom se ne slažem	3. Niti se slažem niti se ne slažem	4. Uglavnom se slažem	5. Potpuno se slažem
Pojasnite:				

E6. Presuda je jezički i tehnički korektno napisana:

1. Uopće se ne slažem	2. Uglavnom se ne slažem	3. Niti se slažem niti se ne slažem	4. Uglavnom se slažem	5. Potpuno se slažem
Pojasnite:				

E7. Izrečena sankcija je valjano obrazložena:

1. Uopće se ne slažem	2. Uglavnom se ne slažem	3. Niti se slažem niti se ne slažem	4. Uglavnom se slažem	5. Potpuno se slažem
Pojasnite:				

DRUGOSTEPENA PRESUDA

Vrsta sudske odluke po optuženima:	Presuda kojom se optužba odbija	Presuda kojom se optuženi oslobađa optužbe	Presuda kojom se optuženi oglašava krivim	Rješenje kojim se postupak obustavlja/prekida zbog duševnog oboljenja optuženog
Optuženi 1				
Optuženi 2				
Optuženi 3				
Optuženi 4				

E9. Žalba koja je odlukom uvažena je:

- a) žalba optužbe
- b) žalba odbrane

Na skali od 1 do 5 označite koliko se slažete sa sljedećom tvrdnjom:

E10. Struktura presude je u skladu sa zakonom:

1. Uopće se ne slažem	2. Uglavnom se ne slažem	3. Niti se slažem niti se ne slažem	4. Uglavnom se slažem	5. Potpuno se slažem
Pojasnite:				

E11. Argumentacija presude je konzistentna, nedvosmislena i bez kontradikcija:

1. Uopće se ne slažem	2. Uglavnom se ne slažem	3. Niti se slažem niti se ne slažem	4. Uglavnom se slažem	5. Potpuno se slažem
Pojasnite:				

E12. Koraci u rezonovanju sudije koji su vodili do presude su jasni

1. Uopće se ne slažem	2. Uglavnom se ne slažem	3. Niti se slažem niti se ne slažem	4. Uglavnom se slažem	5. Potpuno se slažem
Pojasnite:				

E13. Presuda jasno odgovara na tvrdnje strana u postupku:

1. Uopće se ne slažem	2. Uglavnom se ne slažem	3. Niti se slažem niti se ne slažem	4. Uglavnom se slažem	5. Potpuno se slažem
Pojasnite:				

E14. Presuda referira na relevantne propise:

1. Uopće se ne slažem	2. Uglavnom se ne slažem	3. Niti se slažem niti se ne slažem	4. Uglavnom se slažem	5. Potpuno se slažem
Pojasnite:				

E15. Presuda je jezički i tehnički korektno napisana:

1. Uopće se ne slažem	2. Uglavnom se ne slažem	3. Niti se slažem niti se ne slažem	4. Uglavnom se slažem	5. Potpuno se slažem
Pojasnite:				

E16. Izrečena sankcija je valjano obrazložena:

1. Uopće se ne slažem	2. Uglavnom se ne slažem	3. Niti se slažem niti se ne slažem	4. Uglavnom se slažem	5. Potpuno se slažem
Pojasnite:				

F. ZAKLJUČAK

F1. KOJE SU, PREMA VAŠEM MIŠLJENJU, DOBRE STRANE NAČINA NA KOJI JE OVAJ SLUČAJ OBRAĐEN? POJASNITE.

F2. KOJE SU, PREMA VAŠEM MIŠLJENJU, SLABOSTI NAČINA NA KOJI JE OVAJ SLUČAJ OBRAĐEN? POJASNITE.

9.

Bibliografija

Knjige, članci, izvještaji i vodiči

1. Chêne, Marie. "U4 Expert Answer: Indicators of Judicial Efficiency in Corruption Cases." U4 Helpdesk, Transparency International, 2008.
2. Cicchetti, Domenic V. "Guidelines, Criteria, and Rules of Thumb for Evaluating Normed and Standardized Assessment Instruments in Psychology". *Psychological Assessment* 6, br. 4 (1994), str. 284–290.
3. Komitet pravnika za ljudska prava (YUCOM). *Jačanje pravosuđa u borbi protiv korupcije*. Beograd: YUCOM, 2014. http://www.yucom.org.rs/wp-content/uploads/2015/02/1421664191_GS_jacanje-pravosudja-WEB.pdf (stranica posjećena 2. 3. 2017).
4. Law Commission. *Access to Court Records: Report 93*. Wellington: Law Commission, juni 2006.
5. Milas, Goran. *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap, 2005.
6. *Quality of the Judicial System in the Netherlands: de Rechtspraak*. The Hague: Netherlands Council for the Judiciary, 2008. <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Quality-of-the-judicial-system-in-the-Netherlands.pdf> (stranica posjećena 8. 9. 2017).
7. Savela, Antti, urednik. *Evaluation of the Quality of Adjudication in Courts of Law: Principles and Proposed Quality Benchmarks, Quality Project of the Courts in the Jurisdiction of the Court of Appeal of Rovaniemi, Finland*. Rovaniemi: Rovaniemi Court of Appeal, 2006. <http://www.courtexcellence.com/resources/~media/microsites/files/icce/qualitybenchmarksfinlanddetailed.ashx> (stranica posjećena 8. 9. 2017).
8. Sijerčić-Čolić, Hajrija. *Krivično procesno pravo, Knjiga I*, Treće izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2012.
9. Simović, Miodrag, i Vladimir Simović. *Krivično procesno pravo II*, III izdanje. Istočno Sarajevo: Pravni fakultet u Istočnom Sarajevu, 2014.
10. Transparency International BiH. "Globalni barometar korupcije: BiH među najlošije ocijenjenim u Evropi i Centralnoj Aziji". 16. 11. 2016. <https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2016/11/Press-rls-16.11.2016-1.pdf> (stranica posjećena 8. 9. 2017).
11. Transparency International BiH. "Izvještaj o monitoringu procesuiranja korupcije pred sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini 2015. i 2016." Transparency International BiH, 2017. https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2017/06/Monitoring-procesuiranja-korupcije-15_16-izvjestaj.pdf (stranica posjećena 8. 9. 2017).
12. Transparency International BiH. *Monitoring procesuiranja korupcije pred sudovima u tužilaštvima u Bosni i Hercegovini*. Transparency International BiH, 2015. <https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2014/12/Monitoring-procesuiranja-korupcije-16-12-2015.pdf>

(stranica posjećena 8. 9. 2017). USAID-ov projekt pravosuđa u BiH. *Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika od nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu*. Sarajevo, oktobar 2015.

13. Voloder, Nermina. *Proaktivna transparentnost u BiH: Od principa do prakse*. Sarajevo: Analitika – Centar za društvena istraživanja, 2016.

14. Winn, Peter A. "Online Court Records: Balancing Judicial Accountability and Privacy in an Age of Electronic Information". *Washington Law Review* 79, br. 1 (2004), str. 307–329.

Pravni propisi

1. "Krivični zakon Bosne i Hercegovine". *Službeni glasnik Bosne i Hercegovine* 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14.

2. "Krivični zakonik Republike Srpske". *Službeni glasnik Republike Srpske* 64/17.

3. Okružni sud u Trebinju. Presuda br. 95 0 K 029693 15 Kž, 7. 12. 2015.

4. Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH. "Aneks Pravilnika o vremenskim okvirima za postupanje po predmetima u sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini – optimalni rokovi za rješavanje predmeta: prečišćeni tekst". https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/docservlet?p_id_doc=28086 (stranica posjećena 8. 9. 2017).

5. Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH. Godišnji izvještaj za 2015. godinu. Sarajevo: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, 2016. <https://vsts.pravosudje.ba> (stranica posjećena 8. 9. 2017).

6. Visoko sudsko i tužilačko vijeće. Godišnji izvještaj za 2016. godinu. Sarajevo: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, 2017.

7. Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH. Smjernice za objavljivanje tužilačkih i sudskih odluka na službenim web stranicama. Sarajevo: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, februar 2014. https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/faces/pdfservlet?p_id_doc=28346 (stranica posjećena 8. 9. 2017).

8. "Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKPBiH)". *Službeni glasnik BiH* 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09 i 72/13.

9. "Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (ZKPBDBiH)". *Službeni glasnik BDBiH* 10/03, 48/04, 6/05, 14/07, 19/07, 21/07, 2/08, 17/09 i 9/13.

10. "Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (ZKPFBiH)". *Službene novine FBiH* 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 i 59/14.

11. "Zakon o krivičnom postupku RS-a (ZKPRS)". *Službeni glasnik Republike Srpske* 53/12.

12. "Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini". *Službeni glasnik BiH* 28/00, 45/06, 102/09, 62/11 i 100/13.

13. "Zakon o slobodi pristupa informacijama u Federaciji Bosne i Hercegovine". *Službene novine FBiH* 32/01.

14. "Zakon o slobodi pristupa informacijama u Republici Srpskoj". *Službeni glasnik RS-a* 20/01.

Međunarodni instrumenti i dokumenti

1. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The 2016 EU Justice Scoreboard. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016.
2. Consultative Council of European Judges (CCJE). Opinion No. (2011)14 of the CCJE “Justice and information technologies (IT)”. Strasbourg: CCJE, 9. 11. 2011.
3. European Commission. Commission Staff Working Document: Bosnia and Herzegovina 2014 Progress Report SWD (2014) 305. Brussels: European Commission, 8. 10. 2014. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2014/20141008-bosnia-and-herzegovina-progress-report_en.pdf (stranica posjećena 2. 3. 2017).
4. European Commission. Commission Staff Working Document: Bosnia and Herzegovina 2015 Progress Report SWD (2015) 214. Brussels: European Commission, 10. 11. 2015. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2015/20151110_report_bosnia_and_herzegovina.pdf (stranica posjećena 2. 3. 2017).
5. European Commission. Commission Staff Working Document: Bosnia and Herzegovina 2016 Progress Report SWD (2016) 365. Brussels: European Commission, 9. 11. 2016. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_bosnia_and_herzegovina.pdf (stranica posjećena 2. 3. 2017).
6. European Commission. Report from the Commission to the Council and the European Parliament: EU Anticorruption Report COM (2014) 38. Brussels: European Commission, 3. 2. 2014.
7. Savjetodavno vijeće evropskih sudija. Mišljenje br. 7 (2005) Savjetodavnoga vijeća evropskih sudaca (CCJE) o “pravosuđu i društvu” upućeno Odboru ministara Vijeća Europe. Strasbourg: CCJE, 25. 11. 2005.
8. Savjetodavno vijeće evropskih sudija. Mišljenje br. 10 Savjetodavnoga vijeća evropskih sudaca (CCJE) o sudskom vijeću u službi društva upućeno Odboru ministara Vijeća Europe. Strasbourg: CCJE, 23. 11. 2007.
9. Savjetodavno vijeće evropskih sudija. Mišljenje br. 11 (2008) Savjetodavnoga vijeća evropskih sudaca (CCJE) o kvalitetu sudskih odluka upućeno Odboru ministara Vijeća Europe. Strasbourg: CCJE, 18. 12. 2008.
10. “Stabilisation and Association Agreement between the European Communities and their Member States, of the one part, and Bosnia and Herzegovina, of the other part”. *Official Journal of the European Union* 164, 30. 6. 2015.

O istraživačkom timu

Dalida Burzić je glavna tužiteljica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo od decembra 2014. godine. Od 2007. godine je obavljala dužnost sudije na krivičnom odjeljenju Kantonalnog suda u Sarajevu, a od 2012. godine je bila predsjednica krivičnog odjeljenja. U decembru 2015. godine dobitnica je nagrade za borbu protiv korupcije Ambasade SAD-a u Bosni i Hercegovini.

Božidarka Dodik od 2012. godine obnaša funkciju sudije krivičnog odjeljenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine. Od 2008. do 2012. godine je bila članica Tima za praćenje i ocjenu krivičnih zakona BiH pri Ministarstvu pravde BiH. Tokom karijere je učestvovala u brojnim edukativnim projektima pod pokroviteljstvom domaćih i međunarodnih organizacija u vezi sa praktičnom primjenom krivičnog prava, međunarodnog humanitarnog prava i zaštiti ljudskih prava i sloboda.

Dr. Edin Hodžić direktor je i voditelj programa za javno pravo u Centru za društvena istraživanja Analitika, te nerezidentni istraživački saradnik u Centru za ljudska prava i pravni pluralizam pri Pravnom fakultetu Univerziteta McGill (Montreal, Kanada). Doktorirao je u oblasti međunarodnog i komparativnog prava na Institutu za komparativno pravo pri Pravnom fakultetu McGill Univerziteta (Montreal, Kanada). Kao stipendista Foreign and Commonwealth Office i Open Society Institute magistrirao je međunarodno pravo ljudskih prava (najvišom ocjenom) na Univerzitetu Oksford. Bio je angažovan kao konsultant za mnoge domaće i međunarodne organizacije, te je objavio niz stručnih članaka, knjiga i izvještaja o različitim temama iz područja njegove ekspertize.

Selma Korlat je završila master studij psihologije na Univerzitetu u Sarajevu. Bila je angažovana na više istraživanja u Centru za društvena istraživanja - Analitika. Trenutno radi kao istraživač na Univerzitetu u Ženevi.

Amila Kurtović je završila magistarski studij iz Komparativnog ustavnog prava na Centralnoevropskom univerzitetu u Budimpešti. Timu Analitike se pridružila 2016. godine i trenutno radi kao mlađi istraživač u oblasti javnog prava i ljudskih prava.

Amra Mehmedić je od 2015. godine tužiteljica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo u odjelu za privredni kriminalitet i korupciju. Od 2009. do 2015. godine je bila stručna savjetnica u Federalnom tužilaštvu FBiH, a od 2006. do 2009. godine radila je kao službenica za monitoring suđenja u Odjelu za ljudska prava Misije OSCE u BiH. Od 2004. do 2005. godine radila je kao pravica u Uredu visokog

predstavnik (OHR) – Odjel za vladavinu prava, Jedinica za borbu protiv kriminala i korupcije. Autorica je više članaka iz područja prava.

Ermin Sarajlija je od 1999. godine aktivan u reformi vladavine prava u BiH. Bio je angažovan kao konsultant u domaćim i međunarodnim institucijama i organizacijama, kao što su UN Program procjene sudskog sistema u BiH, Projekat razvoja sektora pravde USAID, Općinski sud u Sarajevu, UNDP u BiH, Američko udruženje advokata Inicijative za vladavinu prava, NVO Infohouse i Centar za društvena istraživanja Analitika.

ANALITIKA – Centar za društvena istraživanja je nezavisna, neprofitna, nevladina organizacija koja se bavi istraživanjem i razvojem javnih politika u širem smislu. Misija Analitike je da na osnovu kvalitetnih istraživanja i odgovarajuće ekspertize ponudi relevantne, inovativne i praktične preporuke usmjerene na promoviranje inkluzivnih i boljih javnih politika, kao i na sveukupno unapređenje procesa njihovog donošenja.
